

“GÖLÜMÜZ VAR AMA SUYUMUZ YOK”: SUĞLA GÖLÜ’NÜN (KONYA) KÜLTÜREL EKOLOJİSİ*

Mustafa HASBEK** Ali YİĞİT***

ÖZET

Çalışmada Suğla Gölü kültürel ekoloji perspektifiyle incelenmiştir. Göl ulusal önemde sulak alan olmasına rağmen insan-çevre ilişkisi kapsamında, bütüncül olarak incelenmemiştir. Bu boşluğu doldurma adına alanın kültürel ekolojisi saha araştırmalarıyla incelenmiştir. Çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır: “Suğla Gölü’nün ekolojisine etki eden insan müdahaleleri nelerdir?”, “Gölün yörede yaşayan insanlar için anlamı ve değeri nedir, zamanla nasıl değişmiştir?”, “Kültürel perspektifte bakıldığında alandaki yerel yaşam biçimleri nasıl şekillenmiştir?”, “Yerel yaşam biçimleri ve kültür, sulak alanın dönüşümünden nasıl etkilenmiştir?” Sayısal veriler, saha çalışmalarında uygulanan etnografya yöntemiyle elde edilen birincil verilerle sentezlenmiş, betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar, göl kaynaklarının yüzyıllardır yöre halkı tarafından yoğun olarak kullanıldığını, gölün bir takım karar ve müdahalelerle değişime uğradığı ve bazı fonksiyonlarını yitirdiğini göstermektedir. Alana yönelik kararların katılsız alındığı, alanla ilişkisi yöre halkından az olan karar vericiler ve kullanıcıların göl çevresindeki insan-çevre etkileşimini şekillendirdiği görülmüştür. Alanın sürdürülebilirliği için Ramsar Sözleşmesi’nde belirtilen sulak alanların akıllı kullanım ilkelerine bağlı yönetim planları oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: sulak alan, kültürel ekoloji, Ramsar Sözleşmesi, sürdürülebilirlik, Suğla Gölü

“We Have a Lake But No Water”: Cultural Ecology of Lake Suğla

ABSTRACT

The study examines Suğla Lake from a cultural ecology perspective. Despite being a wetland of national importance, the lake has not been holistically analyzed in the context of human-environment interactions. To fill this gap, the cultural ecology of the area has been investigated through field research. The study seeks to answer the following questions: “What are the human interventions affecting the ecology of Suğla Lake?”, “What is the significance and value of the lake for the local population, and how has this changed over time?”, “From a cultural perspective, how have local lifestyles in the area been shaped?”, “How have local lifestyles and culture been influenced by the transformation of the wetland?” Quantitative data have been synthesized with primary data obtained through ethnographic methods conducted during field studies and evaluated using descriptive analysis. The findings reveal that the lake's resources have been intensively utilized by the local population for centuries, and the lake has undergone changes and lost some of its functions due to various decisions and interventions. It has been observed that decisions regarding the area were made without local participation, and interactions between humans and the environment around the lake have been shaped by decision-makers and users with limited ties to the local community. For the sustainability of the area, management plans adhering to the wise use principles outlined in the Ramsar Convention should be developed.

Key Words: wetlands, cultural ecology, Ramsar Convention, sustainable use, Lake Sugla

* Bu makale, birinci yazarın Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalında hazırlamakta olduğu *Ekosistem Açısından Sulak Alanların Sürdürülebilirliği: Suğla (Konya) ve Marmaracık (Bursa) Örnekleme* adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Bursa / TÜRKİYE, mustafahasbek58@gmail.com

*** Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Bursa / TÜRKİYE, aliyigit@uludag.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Cite as: Hasbek, M. & Yiğit, A. (2025). “Gölümüz var ama suyumuz yok”: Suğla Gölü’nün (Konya) kültürel ekolojisi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(48), 149-177. <https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1525431>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 31 Temmuz / July 2024

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 24 Eylül / September 2024

Giriş

1. Problem ve Araştırma Soruları

İnsanlar var olduğu günden beri doğa ve doğal kaynaklar üzerinde baskı oluşturmuşlardır. Sulak alanlar üzerindeki insan etkisinin bugününü gözleyebilirsek de bugün gözlediğimiz sonuçlar binlerce yıllık doğrudan veya dolaylı insan etkisinin sonucudur (Mils vd., 2023). Söz konusu baskı insanın yeryüzünde gelişmesiyle birlikte giderek artmıştır. On bin yıl önce başladığı kabul edilen tarım devrimi ve 1700'lerin ortasında kendini gösteren sanayi devrimi doğal alanlar üzerindeki baskıyı artıran en önemli etkenlerden olmuştur. Bunların yanı sıra gerçekleşen Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı sonucunda atılım olarak gelişen teknoloji, doğanın tarihte görülmemiş derecede tahribatını beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler sonucunda nispeten doğallığını koruyan alanların korunması, doğallığını yitirse de daha fazla tahribata maruz bırakılmaması gereken çevrelerde de koruma önlemlerinin alınması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Böylece doğa koruma ve çevre koruma ihtiyacı doğmuştur. Söz konusu koruma fikirlerinin modern bağlamda ortaya çıkışı ise son 160 yılda, doğal kaynakların sınırlı olduğunun fark edilmesiyle beraber olmuştur. Doğa koruma, doğallığını nispeten kaybetmemiş alanların, özel hedefler doğrultusunda sonraki nesillere aktarımı için alınacak önlem ve yapılacak düzenlemelerin tümünü kapsayan bir çatı kavramdır (Arı, 2019). Doğa korumadan farklı olarak çevre koruma ise oluşan bozulmaları durdurarak, olumsuzlukları tersine çevirme çalışması, ekosistemin yeniden inşa girişimi olarak tanımlanmaktadır (Arnold, 1999; Çolak, 2001; Demircan, 2000). Bu çabaların temel hedefi ise ekosistem bütünlüğü içinde alanların sürdürülebilir korunmasıdır. Tarihte tüm tahribatlara en fazla maruz kalmış ekosistemlerden birisi de sulak alan ekosistemleridir (Ünal & Canlı, 2019) ve günümüzde de tatlı su sulak alanlarındaki biyoçeşitlilik orman ve okyanus ekosistemlerine göre daha hızlı yok olmaktadır (Mils vd., 2023). Bu alanların koruma kullanım dengesinin belirlenmesi, akılcı bir şekilde yönetilmesi (Can & Taş, 2012) ve bu uygulamaların ulusal ve küresel ölçekte olması gerekmektedir.

Sulak alanlar tarihi süreçte insan-çevre etkileşiminde önemli olduğu, deneme yoluyla yeni bilgilere ulaşma konusunda insanlara bir “evcilleştirme-evrimleştirme laboratuvarı” imkanı sağladığı ve bu sayede uzun süreli ekolojik-kültürel miraslar oluşturarak gıda üretimine geçiş açısından önemli olmuştur (Ramsey, 2023). Sulak alanlar tarihin her döneminde yerleşmeler için cazibe merkezi olmuş ve çevreleri yoğun nüfuslanmıştır. Bunun sebebi bu alanların doğa ve insanlar için sağladığı katma değerlerdir. Bu değerlerin başlıcaları ekonomik, sosyal ve ekolojik çekicilikler olarak görülmektedir. Sulak alanların bu çekicilikleri 1900'lere yakın tarihlerde meydana gelen sıtma salgınları ve bu salgınların nedeninin sulak alanlara atfedilmesi ile son bulmuştur. Böylece bu alanlara yönelik olumsuz algılar ortaya çıkmış, 1980'lere kadar bu alanların kurutulmasına yönelik bakış açısı gelişmiştir. Salgınlarla çözüm üretilmesi, sulak alanların fonksiyonlarının göz ardı edilemeyecek kadar çok olması, insanların bu alanlarla bağ içinde kültürlerini var etmesi gibi sebeplerin anlaşılmasıyla sulak alanlar tekrar korunması gereken alanlar olarak algılanmış ve gereken önem verilmeye başlanmıştır (Arı, 2001; 2003; Hasbek & Arı, 2019; Zafer, 1991). Ancak sulak alanların değerlerinin anlaşılması ve sağlıklı yönetim girişimleri ekosistemlerin çökmeye başlamasından sonra, yani çok geç başlamaktadır (Mils vd., 2023). Ülkemizde de süreç böyle işlemiştir.

Gündelik yaşam içinde önemini yeterince kavrayamadığımız sulak alanlar doğa ve insan yaşamı için ilk bakışta fark edilemeyen anlamlar taşımaktadır. Bünyelerinde barındırdıkları biyolojik çeşitlilik unsurları, çevresindeki insanlara sağladıkları, buldukları alana ekolojik katkıları, su kalitesine olumlu etkileri, su rejimi ve iklime olan olumlu etkileri, ürün çeşit ve miktarını artırmaları, tarım, hayvancılık, balıkçılık, avcılık ve toplayıcılık faaliyetlerine kaynak

sağlaması gibi katkıları vardır (Arı, 2003; Bahadır, 2012; Girgin, 2000; Güney, 1992; 1995; Hasbek & Arı, 2019; Uzun, 2008).

Belirtilen önemlere rağmen ülkemizde sulak alanların bir kısmı 1980’li yıllara kadar negatif yönlerine odaklanılarak, tarımsal alan kazanma amaçlı kurutulmuştur. Bunun yanı sıra altyapı eksikliği, bilinçsiz tarımsal faaliyetler, bütüncül olmayan sulak alan yönetim anlayışı, yanlış idari kararlar, doğallığı tahrip edici uygulamalar ile sulak alanlar kirletilmiş ya da doğallığı tamamen bozulmuştur. Bu yanlışlar sonucunda son yüzyılda sulak alanlarımız yaklaşık %50 oranında yok edilmiştir (Güney, 1995). Doğa Derneği’nin çalışmasına göre 1955-2017 yılları arasında ülkemizde 2 milyon hektar sulak alan kaybedilmiştir (Sulak alanlar kuruyor, 2024). Aynı metinde bu oranın bir buçuk Marmara Denizi’ne tekâmül ettiği ve bu kaybın asıl sorumlusunun DSI’nin çalışmaları olduğu vurgulanmaktadır. Sulak alanlara gereken önemin verilmesi ve yeterli olmasa da koruma çalışmalarının yapılması ise son 30 yılda gündeme gelmiştir (Arı, 2003; Çalışkan, 2003). 1994 yılında Türkiye’nin sulak alanlara yönelik önemli bir sözleşme olan Ramsar Sözleşmesi’ne taraf olması, sonrasında Sulak Alanları Koruma Yönetmeliği’nin (2003) yayınlanması sulak alanların korunması gerekliliğini öncelikli hâle getirmiştir. Bu gelişmelerle bilim dünyasının ilgi odağı da sulak alanlara kaymıştır.

Sulak alanlarla ilgili çalışmalar 2000 yılında dönüşüme uğramıştır. 2000 yılı öncesi çalışmalar ülkemizde sulak alanların kurutulması, gerekçeleri ve bu alanlara yönelik duyarlılık oluşturma üzerine yoğunlaşmıştır (Güney, 1992; Karadeniz, 1995; Erdem, 1995; Yarar & Magnin, 1997; Yazıcı & Şahin, 1999). Bu çalışmaları takip eden çalışmalar ise sulak alanların işlev ve değerleri, bu alanlara yönelik ekosistem baskıları, sulak alanların sürdürülebilir kullanımı gibi konular odağında yapılmıştır (Arı, 2003; 2006; Gürer & Yıldız, 2008; Uzun, 2007). 2010’lu yıllarda gerçekleştirilen sulak alan çalışmaları ise koruma ilan ve kararlarının başarısı ve eksiklikleri (Adaman vd., 2009; Bahadır, 2012; Evered, 2012), bu alanların karasallaşması (Korukoğlu vd., 2017; Sönmez & Somuncu, 2016) konularına odaklanmıştır. Özellikle 2000 yılı sonrası çalışmalar sulak alanların koruma plan ve yönetmeliklerinin olması gerekliliğini vurgulasalar da birçok sulak alan yönetmelik ve planlamadan günümüzde de yoksundur.

Suğla Gölü de tarihi süreçte sulak alanların maruz kaldığı tüm problemlerden nasibini almıştır. Ekosisteme ve çevresinde yaşayanlara sağladığı değerler yönüyle ulusal düzeyde öneme sahip olan sulak alanlardan biri olsa da gölün herhangi bir koruma statüsü yoktur (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2012). Bu da Suğla Gölü ve çevresindeki yerel yaşam biçimlerinin bir takım tehditlere açık hâle gelmesinin önünü açmıştır. Bu çalışma gölün maruz kaldığı müdahaleleri, müdahalelerin sebep olduğu problemleri ve olası çözümlerini kültürel ekoloji perspektifi ışığında anlamayı amaçlamaktadır. Suğla Gölü’nün dönüşümü ve yöre yaşayanlarının nasıl etkilendiğini sistematik biçimde, bütüncül olarak anlamak adına şu sorulara cevap aranmıştır: “Suğla Gölünün ekolojisine etki eden insan müdahaleleri nelerdir?”, “Gölün yörede yaşayan insanlar için anlamı ve değeri nedir ve bu anlam ve değer zamanla nasıl değişmiştir?”, “Kültürel perspektifle bakıldığında alandaki yerel yaşam biçimleri nasıl şekillenmiştir?”, “Yerel yaşam biçimleri ve kültür, sulak alanın dönüşümünden nasıl etkilenmiştir?” Çalışma giriş bölümünden sonra kültürel ekolojiyi ele alan kavramsal çerçeveye yer vermektedir. Takip eden bölümde çalışmanın verisi, veri toplama yöntemleri ve bu veriyi analiz etme yöntemlerine yer verilmiştir. Daha sonra bulgular başlığı altında çalışmanın temel bulgularına yer verilmiş ve sonuç bölümünde bu bulguların ne anlama geldiği tartışılmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve ve Yöntem

2.1. Kavramsal Çerçeve: Kültürel Ekoloji

İnsanların çevresindeki fiziki unsurlardan yararlanma biçimini salt fiziki parametreler belirlememektedir. İnsanların çevre kullanımında fiziki çevre şartlarının yanı sıra kültürel etmenler de etkili olmaktadır. Kültürel ekoloji insanın yaşamını sürdürdüğü doğal ortam ve insan kültürünün çok yönlü ve derinlemesine etkileşimi olarak karşımıza çıkmaktadır. 1955 yılında Steward'ın antropoloji çalışmalarıyla gündeme gelen kültürel ekoloji 19. yüzyılın sonlarına doğru Amerikalı coğrafyacıların gündemine gelmiştir. Gündeme gelmesinin ardından kültürel ekoloji fazlaca rağbet görmüş ve “coğrafyanın kendisi” olarak tanımlanmıştır (Arı, 2005). Kültürel ekoloji bazen determinist bazen possibilist bakış açılarıyla yorumlansa da kültürel ekoloji çalışmalarında kültür ve fiziki çevre etkileşimini hep ön plânda olmuştur (Arı, 2003).

Kültürel ekolojinin odaklandığı temel noktalardan biri insanların refahını artırmaya yönelik olarak fiziki çevrenin kullanılması ancak bu kullanım sırasında kullanılan kaynağın gelecek nesillere aktarımının sağlanmasıdır. Böylece fiziki çevrenin “ekolojik sürdürülebilirliğini” sağlamak kültürel ekolojinin temel odaklarından biridir (Korkmaz & Gürbüz, 2008). Kültürel ekoloji doğal kaynaklar, ekonomik faaliyetler ve oluşumlar, iş ve yeniden üretim alanları gibi konuları inceler (Butzer, 1994). Kültürel ekolojik çalışmalar küçük toplulukları, bu toplumların bulunduğu alanlardaki doğal kaynakları nasıl kullandıklarını ve bu kullanımın zaman içindeki değişimini inceler. İncelemeler sırasında doğal ortama adapte olma taktikleri, buldukları çevreyle uyum içinde geliştirdikleri geleneksel kaynak kullanımları, çevre etkileşimini düzenleyen kültür öğelerinin birçok yönünü ele alır. Kültürel ekoloji çalışmalarında dış dünyaya tam manasıyla entegre olamamış, göreceli olarak yalıtılmış toplumlar ekoloji, adaptasyon, kültür bölgesi, geçim şekilleri, çevrenin taşıma kapasitesi gibi konular ekseninde ele alınır (Arı, 2003). Arı'dan (2003) aktarıldığına göre Karl W. Butzer kültürel ekoloji yaklaşımının uygulandığı çalışmalarda insanın ekosistemdeki rolü ve doğal kaynakların kontrol durumlarının üç biçimde incelenebileceğini belirtmiştir (Butzer, 1994). Çalışmada belirtilen üç şekil aşağıdaki gibidir.

- İnsanların beslenme şekilleri, üreme ve yaşam biçimleri, alışkanlıkları, yerleşme özellikleri, teknolojik durumları gibi parametrelerin doğal kaynak kullanımı ve korunmasına etkileri.
- Kültürel davranış şekilleri, kültürel davranışın çeşitliliği, maddi ve manevi kültür öğeleri ve sonuçları.
- Demografi, değişkenleri ve demografik değişimi, sürdürülebilirlik gibi kavramların ilişkileri doğrultusunda yiyecek üretimi ve bu konu hakkındaki gelişmeler.

Günümüzde Akdeniz sulak alanlarının mevcut durumu ve karşılaştıkları zorlukları göz önünde bulundurarak bu alanların korunması uluslararası düzeyde önemli hâle gelmiştir (Balbo vd., 2017). Sulak alanlarda yerel topluluklar ve yönetim organları birlikteliği ile biyoçeşitliliği koruma, kültürel koruma, temel yaşam ve temel hizmetleri sürdürme gibi konular hakkında giderek daha fazla kaygı duyulmaktadır (Kiviat, 2014; Balbo vd., 2017). Bundan dolayı kültür ve ekolojinin birlikteliğiyle oluşturulan çalışmalar giderek daha da önem kazanmaktadır. Kültürel ekoloji insan-çevre arasındaki karmaşık etkileşimi derinlemesine anlamamızı sağlayan önemli bir perspektiftir. Kültürel ekoloji yaklaşımının sulak alan çalışmalarında uygun bir çerçeveye sahip olduğu bilinmektedir (Arı, 2003; Arı & Derinöz, 2011; Hasbek & Arı, 2019). Sulak alan çevresinde yaşamını sürdüren insanların sulak alanla ilişkilerini anlamamıza olanak sağlaması, sulak alanları etkileyen ilişkiler ağını ve bu ağdaki etkin tarafların ortaya

konulmasını sağlaması bu durumun nedenlerindedir. Yine sulak alan çevresinde yaşayanların geleneksel yaşam biçimlerinin sulak alana yansması (Gül, 2020), bu yaşam biçimlerinin sulak alanın dönüşümüyle beraber nasıl dönüştüğü ve tüm bu olayların yerel kaynaklara olan yansmasının anlaşılması adına sunduğu çerçeve ile kültürel ekoloji sulak alan çalışmalarında kullanılmaktadır.

Sulak alan ve çevresinde yaşayan insanların karşılıklı ilişkilerini açıklayabilen, geçmiş ve bugün kıyaslamasına olanak sağlayan, insanların fiziki çevreye adaptasyonunu irdeleyebilen bir perspektif olan kültürel ekoloji birçok bakımdan avantajlıdır. Aynı zamanda kültürel ekoloji insanların fiziki çevredeki rolü, doğal kaynak kullanım, yönetim ve bunlar için geliştirdikleri stratejileri (Arı, 2017) açıklaması bakımından sulak alan çalışmalarında avantaj sağlar. Sulak alanlara kültürel ekolojik perspektifle yaklaşmanın diğer avantajları ise yerel unsurları anlamamız, yöre yaşayanları ve sulak alana yönelik karar alıcıların fikirlerini öğrenmemize olanak sağlaması, sulak alan çevresinin geleneksel yaşam biçimleri ve kültürel çeşitliliğini anlamamızı sağlamasıdır. Aynı zamanda kültürel ekoloji edinilen bu bilgilerin sürdürülebilir kaynak kullanımını odağında değerlendirilebilmesine olanak sağlar. Araştırmaya dahil olan toplumun yeniliklere karşı tutumu ve geliştirdiği davranış kalıpları da kültürel ekoloji çalışmalarının konusu kapsamındadır. Söz konusu tutum ve davranışların toplumun kültürü üzerine bina edildiği kabul edilir. Bundan dolayı kültürel ekoloji çalışmaları kültürü etkileyen çevre ve çevreyi dönüştüren kültür kavramları üzerinde bir köprü niteliği taşımaktadır. Bundan dolayı kültürel ekoloji çalışmalarında hiçbir zaman yöre yaşayanları ve kültürleri, sulak alandan hiçbir konuda ve aşamada ayrı düşünülemez. Sulak alanlarla alakalı olarak yerel yaşayanların kültürel olarak geliştirdikleri yerli sulak alan anlayışının bu alanları koruduğu bilinmektedir (Pyke vd., 2018). Sulak alanlara yönelik politikaları yerli topluluklarla geliştirmek, birlikte uygulamak, sulak alanın geçmişini, ruhunu anlamak, bu alanları saygıyla korumak ve eğitim plânlarına eklemek gibi düzenlemeler kültür bağlantılı sulak alan çalışmalarında esastır (Horwitz, 2022). Sulak alanlara yönelik alınan kararlar ve bu kararların uygulanma sürecinde de yöre yaşayanlarının konuya dahil edilmesi durumu bu perspektifin doğal olarak meydana getirdiği sonuçlardandır.

2.2. Yöntem

2.2.1. Araştırma Tasarımı

Bu çalışmada karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemleri arasından tarihsel model ve betimsel model kullanılmıştır. Araştırmanın saha çalışması kısmından toplanan veriler zaman zaman nicel araştırmanın deneysel olmayan modellerinden olan ikincil veri analizi yönteminin, betimsel analiz yöntemiyle harmanlanması ile yorumlanmıştır.

Tarihsel model geçmişte oluşturulan değişkenin günümüzü nasıl etkilediğini incelerken başvurulan modeldir (Creswell, 2016). Çalışmamızda geçmişte yaşanmış belirli bir olay, olayın gerekçeleri, olayın gerçekleşme aşamaları ve tüm bunların günümüze olan etkileri tarihsel model yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Suğla Gölü'nde geçmişten günümüze yönetim durumu, söz konusu sulak alanın yönetilmesi adına alınmış kararlar, gölün, çevresinde yaşayan insanlar tarafından kullanım durumunun değişimi, Suğla Gölü'nün dönüşüm durumu, sulak alan etkisinde gelişen ve değişen yerleşim unsurları gibi konular tarihsel yöntem kullanılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada kullanılan diğer bir nicel araştırma modeli betimsel model olmuştur. Mevcut durumlar ve bu aşamaya gelirken değişimleri açıklamaya çalışan modeldir (Sukamolson, 2007). Betimsel model bir konu veya alan hakkındaki mevcut durumların ortaya

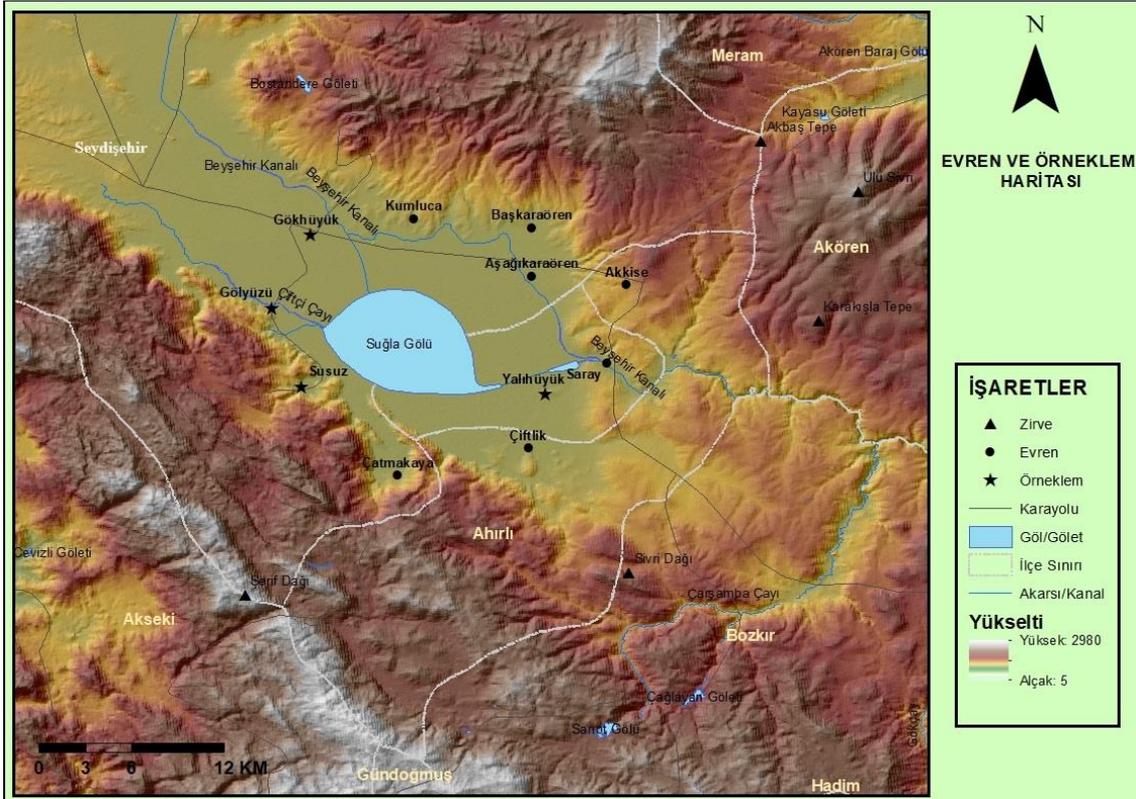
konulması olanağı sağlamaktadır. Çalışmada söz konusu model kullanılarak Suğla Gölü’nün durumunun sağlıklı bir şekilde anlaşılması amaçlanmıştır. Araştırmada Suğla Gölü’nün fiziki özelliklerinin mevcut durumu, sulak alanın yerel yaşam biçimlerinin güncel durumu, sulak alanlardan yerel aktörlerin yararlanma-yararlanamama hâli, değişim ve dönüşüme maruz bırakılan sulak alanın etrafındaki yaşayanların bu değişimden ne kadar etkilendikleri gibi noktalar söz konusu yöntemle açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada nitel metotlar ile iş birliği içinde kullanılan diğer nicel araştırma metodu ise ikincil veri analizidir. İkincil veri analizi yaklaşımı, öncesinde farklı amaçlar gözetilerek derlenmiş ve kullanılmış verilerin yeni bir araştırmada çıkarım yapmak amaçlı kullanımı şeklinde uygulanan araştırma yöntemidir (Johnston, 2014). Bu çalışmada söz konusu yöntem nitel araştırmalarda kullanılan betimsel analiz yöntemi ile birlikte kullanılmıştır. Başka amaçlar için toplanmış resmi kuruluşların elindeki nicel veriler yöre halkının görüşlerinin metin içi alıntılanması ile yorumlanarak değerlendirilmiştir. Yöre halkının sulak alanlar ile etkileşimin değişimi, özellikle tarım, hayvancılık ve balıkçılık gibi faaliyetlerin değişimi, Suğla Gölü’nün maruz bırakıldığı değişime karşı yerel aktörlerin bakışı gibi konular bu şekilde ele alınmıştır.

Nitel araştırma yöntemine uygun olarak yapılan bilimsel çalışmalarda inceleme amacı doğrultusunda çeşitli yaklaşımlar ve uygun veri toplama, veri analizi süreç ve biçimleri kullanılmaktadır. Bu çalışma nitel araştırma yöntemi desenlerinden biri olan etnografya yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Suğla Gölü’nün örnek alan olarak seçildiği bu çalışmada sulak alan ile yöre yaşayanlarının yerel yaşam biçimleri ve bu biçimlerin sulak alan dönüşümünden nasıl etkilendiği, yöre yaşayanlarının göl ile kültürel bağlantıları, rezervuara dönüştürülmüş Suğla Gölü’nün geçmişini anlamak, çalışma sahasının etrafında yaşamını sürdüren insanlara söz konusu sulak alanın ne ifade ettiğini öğrenmek adına etnografik yöntem seçilmiştir. Etnografik çalışma, görüşme, gözlem, ikincil veri kullanımı, betimsel analiz gibi birçok yöntemin arazi çalışmalarına tümleşik hâle getirilmesidir (Kaya, 2014).

2.2.2. Evren ve Örneklem

Suğla Gölü, dünyada ve ülkemizde insan müdahalelerine maruz kalarak doğallığı tahribata uğratılan sulak alan evrenini temsil kabiliyetine sahip olduğu için amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Yine Suğla Gölü çevresinde yer alan 11 yerleşme arasından seçilen Gökhüyük, Gölyüzü, Susuz ve Yalühüyük yerleşmeleri araştırmanın örneklem alanını oluşturmaktadır (Şekil 1). Söz konusu yerleşmeler de amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Bu yerleşmelerin seçilmesi yerleşme tarihlerinin eskiye dayanması, göl kullanım ve etkileşim durumunun yoğun olması, ekolojik, ekonomik ve kültürel olarak göl ile bağlarının güçlü olması gibi sebeplerle tercih edilmiştir.

Şekil 1: Evren ve örneklem alanları

2.2.3. Veri Toplama Araçları ve Saha Çalışması

Suğla Gölü ve çevresinin bitki örtüsü, arazi kullanımı, biyoçeşitliliği, insan-sulak alan etkileşimi gibi unsurları anlamak adına alana ilk etapta gününbirlik ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretler insan-sulak alan etkileşiminin yoğun olduğu yaz aylarında yapılmıştır. Bulgular bölümünde sunulacak birincil veriler söz konusu saha çalışmalarında elde edilmiştir. Sahada ilk olarak köy muhtarlarıyla iletişime geçilmiştir. Muhtarlardan alınan bilgiler doğrultusunda kartopu örnekleme yöntemi ile bilgi alınabilecek kaynak kişilere ulaşılmıştır. Bu kişilerle yaş, cinsiyet, ekonomik faaliyet gibi unsurlar gözetilerek açık uçlu sorularla yapılandırılmamış mülakatlar gerçekleştirilmiştir (Tablo 1). Nitel çalışmanın doğası gereği aynı cevapların tekrarlanması sonucu dört yerleşmeden görüşülen 60 kişiyle mülakatlar sonlandırılmıştır.

Tablo 1: Mülakat sahaları, görüşülen kişi sayıları ve özellikleri

Uygulama Alanları	Cinsiyet		Yaş		Ekonomik Faaliyet
	Erkek	Kadın	30-50	50 - üzeri	
Gökhöyük köyü	13	7	8	12	8 (T) - 9 (B) - 3 (H)
Gölyüzü köyü	8	2	3	7	1 (T) - 5 (B) - 4 (H)
Susuz köyü	6	1	3	4	2 (T) - 4 (H) - 1 (B)
Yalnhüyük ilçe merkezi	18	5	9	14	10 (T) - 7 (H) - 15 (B)
<i>Toplam</i>	<i>60</i>				

Karma desenli araştırmalarda araştırılacak konunun odak noktasına göre birçok veri toplama yöntemi vardır. Bu çalışmada istatistiki veriler başta olmak üzere alana dair diğer veriler saha araştırmaları ve bu araştırmalarda ziyaret edilen resmi kuruluşlardan elde edilmiştir. Saha çalışmalarında ilk etapta yöre yaşayanlarının ön yargıları kırılmış, güvenleri kazanılmış,

böylece alınacak bilgilerin doğruluk oranı artırılmıştır. Saha çalışmalarında yerel halkla uyumlu davranışlar sergilenmiş bu sayede yapılan katımlı ve katılsız gözlemlerin etki oranı artırılmıştır. Böylece alandaki insan-sulak alan etkileşimi daha doğru anlaşılmış, yerel yaşam biçimlerine katılım sağlanmış ve yöre halkıyla ortak deneyimler paylaşılmıştır. Yapılan gözlemler akışı bozmadan ve yaşayanları rahatsız etmeden daha sonra düzenlenmek üzere kayıt altına alınmıştır. Gözlemler sırasında olabildiğince objektif olunmuş ve araştırmacı kimliği korunmuştur.

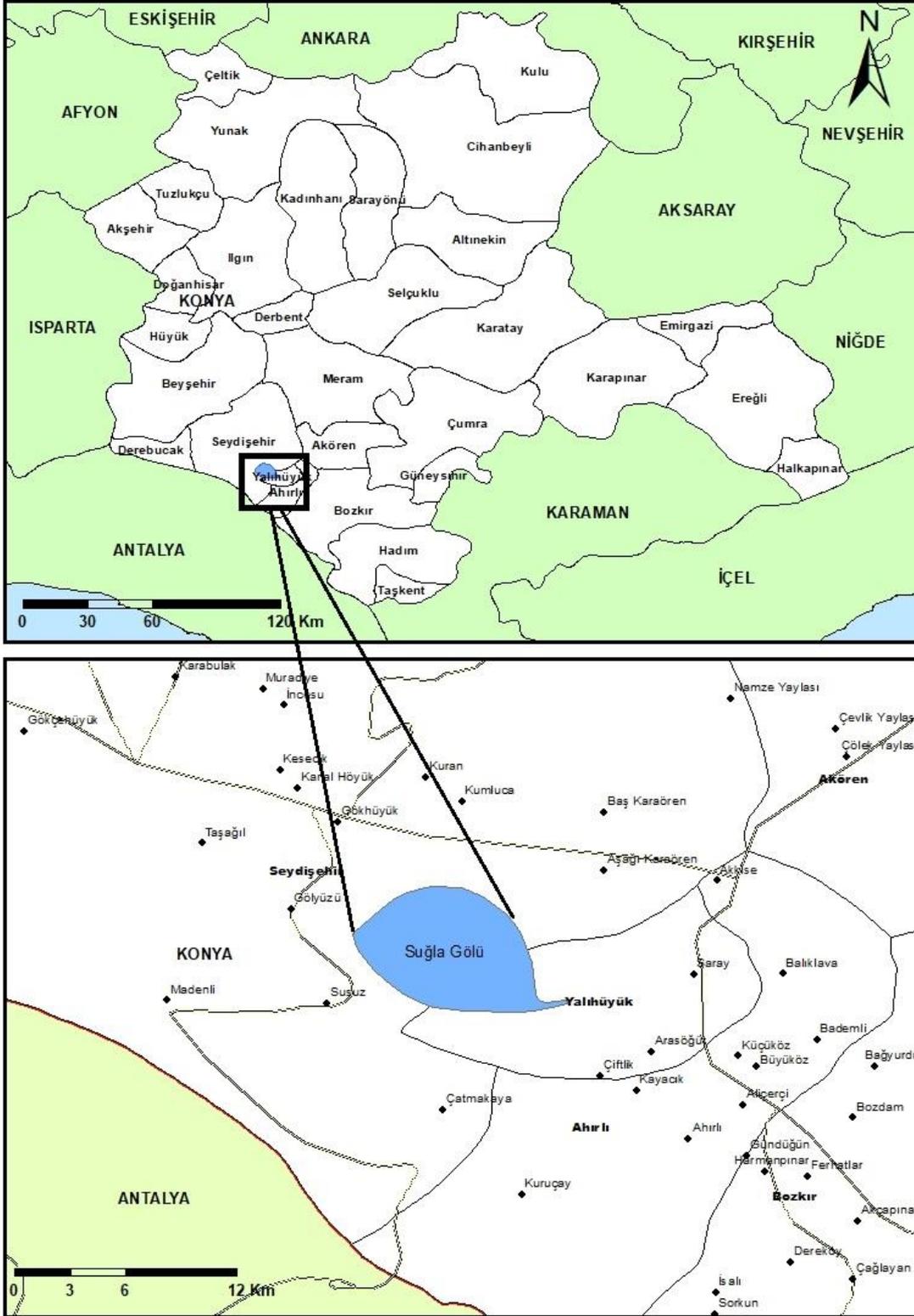
Saha araştırmaları sırasında uygulanan diğer veri toplama aracı görüşme olmuştur. Yapılan görüşmelerle yöre halkının daha iyi tanınması, araştırmanın devamı için bilgi akışının sağlanması amaçlanmıştır. Görüşülen insanların müsaitlik durumu, görüşme amacı, zaman, fiziki engeller gibi değişkenlere göre farklı görüşme türleri kullanılmıştır. Suğla Gölü çevresinin yerleşme tarihi, kültürel özellikleri ve yaşayanların göl ile etkileşimini anlamak için Gökhüyük, Gölyüzü, Susuz ve Yalılıyük yerleşmelerinin idarecileri, halkı ve yaptığı faaliyette deneyimli olan insanlarla açık uçlu sorularla görüşmeler yapılmıştır. Suğla Gölü çevresindeki çiftçiler, göl iskelelerindeki balıkçılar ve kooperatif çalışanları, yörede yaşayan yaşlılar ile zaman zaman yüzeysel bilgi edinme amaçlı kısa görüşmeler de yapılmıştır. Görüşmeler sırasında sorular açık, net, amaca yönelik, görüşülenleri yönlendirmeden sorulmuştur.

Bilimsel araştırmalarda toplanan verilerin nasıl kayıt altına alındığı ve verilerle ilgili tüm aşamalarda etik kurallara uygunluk oldukça önemlidir (Arı, 2014). Bu çalışmada resmi kurum ziyaretleri ilgili izinler alınarak yapılmıştır. Saha araştırmaları sırasında yapılan görüşmeler görüşülen kişilerin isteğine göre ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Sorulara objektif cevaplar alınmadığında kayıt durdurulmuş, görüşmeler kısa notlarla müsvedde olarak kayıt edilmiş, müsait olunan en kısa zamanda notlar temize geçilmiş, sesler yazıya aktarılmıştır. Böylece verilerin geçerlik ve güvenilirliği artırılmıştır. Saha çalışmalarının her aşamasında yerel yaşayanların rutinini aksatmamaya, marjinal etken gibi görünerek huzursuz ortam oluşturmamaya dikkat edilmiş, yöre kültürlerine saygılı bir şekilde çalışmalar neticelendirilmiştir. Saha çalışmalarında elde edilen her şey teorik temeller üzerine bina edilerek yorumlanmış ve çalışmaya eklenmiştir.

3. Bulgular

3.1. Suğla Gölü Konum ve Genel Coğrafi Özellikleri

Suğla Gölü (Karaviran Gölü) Konya ili sınırları dahilinde olmasına rağmen 1941 yılında yapılan bölge sınıflandırmasına göre Konya ilinin Akdeniz Bölgesi sınırları içinde kalan bölümünde yer almaktadır. Seydişehir ve Yalılıyük ilçeleri sınırları içinde kalan Suğla Gölü’nün çevresindeki ilçe merkezlerine bakıldığında, doğudan Yalılıyük, güneyden ise Ahırlı ilçeleriyle çevrili bir alanda konumlanmaktadır. Suğla Gölü Konya il merkezinin 90 km güneybatısında, Toros Dağları kuşağında yer almaktadır (Şekil 2). Söz konusu gölün denizden yüksekliği 1.090 metre ve günümüzdeki toplan alanı yaklaşık 4.000 hektardır. Suları tatlı su olma özelliği gösteren gölün ortalama derinliği 4 metreyken en derin yeri ise 10 metredir.

Şekil 2: Suğla Gölü sulak alanı lokasyon haritası

Suğla Gölü, Beyşehir-Suğla depresyonunda kendine yer bulmuş, kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu gelişim göstermiş bir göldür. Söz konusu çanak doğuda 2.102 metre yükseltide Sivridağ ve ortalama 2.300 metre yükseklikteki Erenler Dağı ile sınırlanmıştır. Gölün batısından güneyine doğru sahanın en yüksek oluşumu olan Dedegöl Dağları (2.992 m) ve

alanı önemli hâle getiren etmenlerden biri olarak karşımıza çıkmıştır. Sulak alan gerilediğinde ortaya çıkan araziler tarımsal amaçlı kullanılmıştır. Suğla Gölü sulak alanının doğallığını tamamen kaybetmesi ile bu salınım sona ermiştir. Sulak alanın söz konusu dönüşümü ise beraberinde ekolojik, ekonomik ve kültürel birçok şeyi değiştirmiştir.

3.2. Suğla Gölü’ne Müdahaleler ve Alansal Değişimi

Suğla Gölü antik dönemden günümüze kadar birçok taşkın hadisesiyle gündeme gelmiştir. Bu taşkınların Konya Ovası’nın önemli bir kısmını doldurduğu literatürde kendine yer bulmuştur (Biricik, 1982). Sulak alanın çevresindeki insanlar bu taşkınlarla mücadele etmeye çalışmış, yerleşim yerlerini hafif eğimli ve yüksek arazilere konumlandırmaya çalışmışlardır. Konya Ovası’nda antik dönemde yerleşim yeri seçilirken hafif eğimli ve yüksek alanların tercih edilmesi durumu Çatalhöyük’te de kendini göstermiştir. Çatalhöyük’teki Neolitik döneme ait doğu höyük 17 metre, Kalkolitik döneme ait batı höyük ise 7 metre yükseltidedir (Mellaart, 1962). İnsanlar taşkınlardan etkilenseler de su ve verimli arazilerden dolayı alanı terk etmemişlerdir. Bu taşkınlar ve beraberinde gelen müdahaleleri anlamak için alana bütüncül bakmak, gölü besleyen Beyşehir Gölü’yle birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

Suğla Gölü etkisinde gelişen taşkın hadiselerine bakıldığında süreklilik arz ettiği görülmektedir. Kayıt altına alınan taşkınlara bakıldığında Suğla Gölü çevresinin 1501 yılında başlamak üzere dört yıl sular altında kaldığı bilinmektedir (Muşmal, 2008). 1627’li yıllarda IV. Murat’ın Bağdat Seferi’ne çıkarken çalışma alanında taşkın varlığı ve Karaman Eyaleti’ne gönderilen fermanla bu suyun tahliye edilmesinin seferin başarısı için önemli olduğu belirtilmiştir (Önder, 2000).

Suğla Gölü çevresindeki bilinen en büyük taşkın hadiseleri 1910-1911 yıllarında yaşanmıştır. Bu taşkınların temel tetikleyicisi Beyşehir Gölü’nün haddinden fazla suyla dolması olmuştur. Taşkınları önlemek için yapılmasına karar verilen Konya Ovası Sulama Projesi henüz yapım aşamasındayken göl gideğenin kapatılması sonucu taşkına neden olunmuştur. Beyşehir Gölü’ndeki taşkın kanallar açılmamasına rağmen Suğla Gölü’ne ulaşmıştır. Sonrasında Seydişehir mülki idaresi Suğla Gölü’nü tamamen kurutma talebinde bulunarak Beyşehir Gölü’nü daha kolay ihya edebileceklerine dair Dahiliye Nazırlığına yazı göndermişlerdir. Ancak bu kurutma kararına “bir alanı ihya etmek adına diğer yöreyi imha etmenin doğru olmayacağı” ve halktan gelen itirazlar nedeniyle Suğla Gölü’nün kurutulamayacağı cevabı verilmiştir (Muşmal, 2008). Ancak Suğla Gölü çevresindeki taşkınlar gittikçe artmış, yöre yaşayanları bu durumdan dolayı yönetime tepki göstermeye başlamışlardır. Sonucunda ise Saray Boğazı tahliye kanalı açılmış, Suğla Gölü seviyesi düşürülmüştür (Bildirici, 1994). Bu durum Konya Ovası’nı su basmasına neden olmuş, Ahırlı ilçesinin kuzey ve kuzeybatısında kalan Çiftlik, Kayacık, Erdoğan, Arasöğüt gibi köyleri su basmış ve hasarlara neden olmuştur. Bunun sonucunda Saray Boğazı tekrar kapatılmış, yani taşkına uzun vadeli bir çözüm üretilmemiştir.

Belirtilen taşkınlar Seydişehir, Ahırlı, Çumra, Yalılıyük, Beyşehir gibi ilçelerin bazı bölümlerini etkileyecek kadar kapsamlı olmuştur. Beyşehir Gölü çevresindeki yerleşmeler boşaltılmış, Konya il merkezine ulaşımı sağlayan yollar kapanmış ve hayvan telefleri yaşanmıştır. Belirtilen alanlardaki tarım arazileri ağır hasara uğramıştır. Suğla Gölü kuzeybatısında yer alan ve örnek alanlarından birisi olan Gökhöyük köyü bu taşkınlardan en fazla etkilenen alanlardan olmuştur. Köy tümüyle boşaltılmış, insanlar kayıklarda yaşamaya mecbur kalmıştır (Muşmal, 2008). Yine göl çevresindeki Susuz, Gölyüzü gibi yerleşmelerde evlerin bacaları görünecek hâlde su altında kalmış, Gökhöyük köyünde yaşayanlar yaylalarda “Cerke” adı verilen kulübelere taşınmış (Muşmal, 2008), yerleşme yerleri değişmiş ve maddi

kayıp oldukça fazla olmuştur (Değerli, 2014). Yine Yalılıyük ilçe merkezinin batısında konumlanan köy yerleşmelerinde evler yıkılmış ve köy halkı komşu köylere taşınmak zorunda kalmıştır. Söz konusu taşkınlarda Seydişehir, Ahırlı, Çumra, Beyşehir, Yalılıyük ilçelerine bağlı 30 köy taşkınlardan zarar görmüştür (Muşmal, 2008).

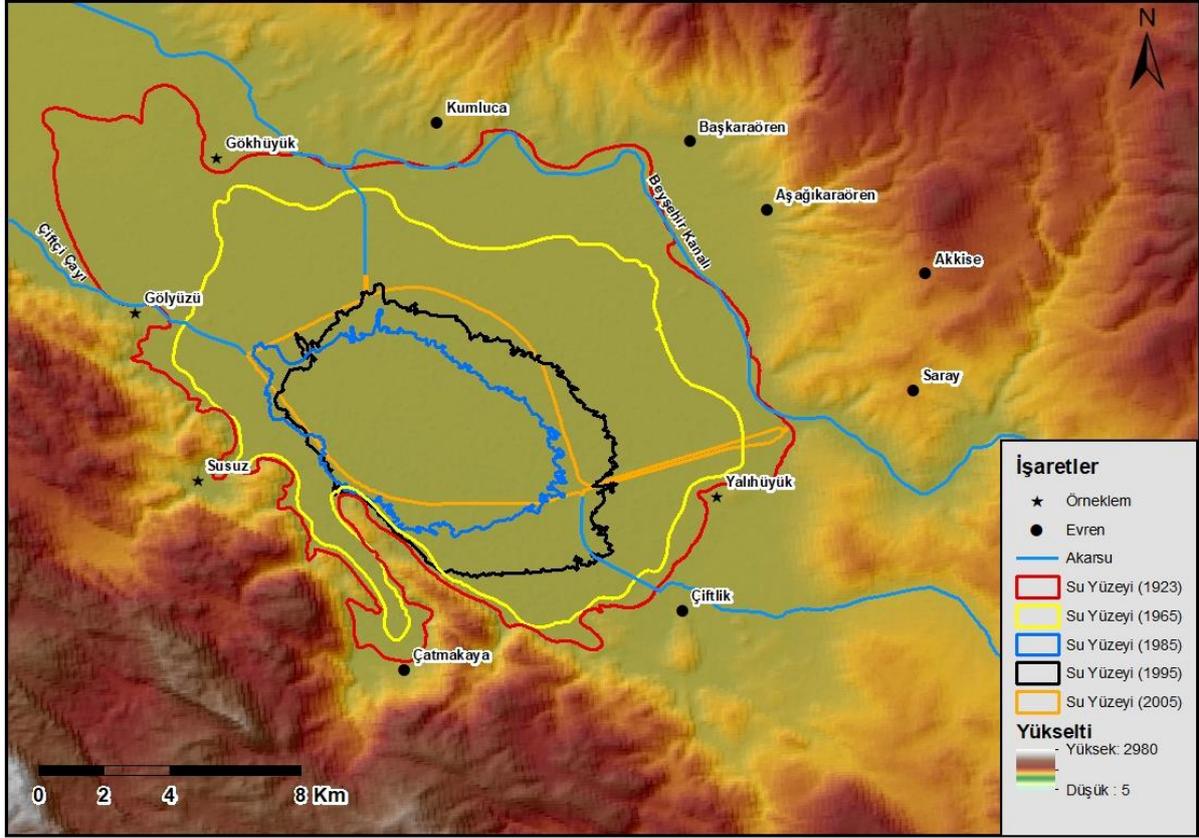
Yukarıda belirtilen taşkınlar, taşkınlar sonucunda Konya Ovası'na Konya Gölü yakıştırmasının yapılması (Texier, 2002), taşkın sularının zaman zaman Hotamış Gölü'ne kadar ilerlemesi çeşitli sorunlara yol açmıştır. Beyşehir Gölü ile Çumra civarının arasında kalan arazilerin su altında kalarak kullanılamaz hâle gelmesi bu problemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum tarım ve hayvancılığı olumsuz etkilemiştir. Suğla Gölü çevresindeki taşkınların yarattığı diğer sorun ise arazilerin bataklığa dönüşmesi ve sivrisineklerin yayılması olmuştur. Bu durum bölgede sıtma salgınlarının yayılmasına sebep olmuş ve insan hayatını olumsuz etkilemiştir. Söz konusu alanlar taşkınlara maruz kalırken Konya Ovasının belirli yerleri ise aşırı kuraklıklar yaşamıştır. Bu dengesizlik de halkı huzursuz eden diğer bir durum olmuştur. Söz konusu problemler Beyşehir, Suğla ve Hotamış sulak alanlarının çevresindeki halkı mağdur etmiştir.

Yöre halkının mağduriyeti ve çabaları 1700'lü yılların sonlarında yerel yönetimleri harekete geçirmiştir. 1850 ve 1880 yılları arasında Beyşehir ve Suğla Gölleri çevresindeki insanların Konya il merkezine ve bu vasıta ile yönetim merkezi olan İstanbul'a gönderdiği dilekçeler artmıştır. Ancak ilk etapta bu girişimler sonuç vermemiştir. Geç sonuç vermesine rağmen bu girişimler Suğla Gölü'nü de içine alan Konya Ovası Sulama Projesi'nin temellerini oluşturmuştur.

Konya Ovası Projesi'nin temelleri 1850'li yıllara dayandırılrsa da 1800'lerin başında Sultan Selim'in Konya'da bulunduğu dönemde Suğla Gölü'ne müdahale etme düşüncesinin olduğu görüşler arasındadır (Muşmal, 2015). 1820'lere gelirken Çelik Mehmet Paşa Suğla Gölü düdenlerini kapatarak su seviyesini iyice yükseltmek ve suyu Konya Ovası'na sevk etmek istemiştir. Ancak başarılı olamamış, düdenleri kapatılan Suğla Gölü daha fazla problemlere neden olmuştur (Turgut, 1938). 1871 yılında köylülerin isteği üzerine düdenler Vali İzzet Paşa tarafından açılmıştır. Başka bir anlatıda ise 1900'lü yıllara gelinirken yöre yaşayanlarından Kurukafa lakaplı Mehmed'in taşkın önleme ve Konya Ovası'nın sağlıklı sulanabilmesi için Beyşehir Gölü'nü Çarşamba Çayı'na bağlama girişimi ve bu girişimin Suğla Gölü civarında başarısız oluşu Konya Ovası Projesi'nin başarısız girişimlerinden olmuştur (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2014). Bu çaba sırasında Konya Valisi olan Ferit Paşa'nın daha sonraki yıllarda sadrazamlık görevinde (1901) Seydişehir, Suğla Ovası ve bu alanlardaki göllerin durumunu tekrar dile getirmesiyle 1900'lerde taşkınlara yönelik proje ciddileşmiştir. 1907 yılına gelindiğinde taşkın kontrolü ve sulama işini Anadolu-Osmanlı Demiryolu Şirketi üstlenmiş, 1908 yılında ise bu çalışmayı Sultan Abdülhamid onaylamıştır.

1900'lü yıllar geçilirken Suğla Gölü kurutma istemi yetkililerce tekrar dile getirilmiştir. Önceki girişimlerin motivasyonunun yanında tarım alanı kazanma niyetiyle Suğla Gölü kurutulmak istenmiştir. Gölün kurutulması hem taşkın ve beraberinde getirdiği zararlara engel olunması aynı zamanda göl tabanının doğal çekim evresinde ekildiğinde verimin fazla olduğunun bilinmesi 30 Mart 1913 yılında Meclis-i Vala yazısında göl belirlenen isimlerle kurutulacak kararının alınmasını sağlamıştır (Değerli, 2014). Suğla Gölü'nün kurutulması sonucu ortaya 200.000 dönüme yaklaşan arazinin çıkması ve bu araziden bire yüz elli verimin alınması üretim ve vergi kazanımı bakımından dikkate değer olmuştur (Değerli, 2014). 1923 yılına gelindiğinde 200-300 bin dönüm tarım alanı kazanma amaçlı olarak gölün kurutulması, mecrasının değiştirilmesi ya da yapay hâle getirilmesine yönelik yazışmalara rastlanmıştır (Değerli, 2014). Gölün kurutulma durumu 1990'lı yılların sonuna kadar sürmüştür. 1999 yılında göl geri kazanılmak istenmiş, 2003 yılında tamamen sona eren proje ile göl tamamen

yapay hâle dönüştürülmüştür. Doğal hâliyle 20.000 ha alana sahip olan göl 2.500 ha alana kadar geriletilmiş, 2003’te tamamlanan proje ile tekrar 4.000 ha alana çıkarılmıştır (Şekil 4). Bu tarihlerden sonra Suğla Gölü tümüyle yapay bir gölete dönüştürüldüğünden su salınımı olmamıştır. Dönem dönem suyu azalsa da bu azalimler salınım özelliği göstermemektedir.

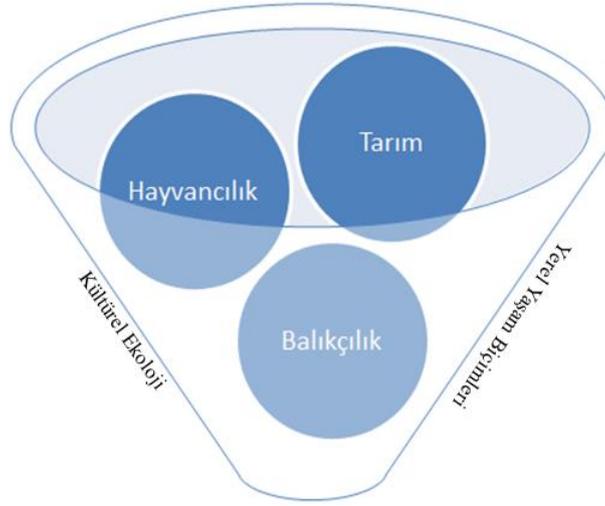

Şekil 4: Suğla Gölü alansal değişimi haritası

3.3. Suğla Gölü Kültürel Ekolojisi

3.3.1. Suğla Gölü Çevresinde Geleneksel Yaşam Biçimleri ve Göl Etkileşimi

Suğla Gölü Neolitik dönemden günümüze kadar insanlar tarafından kullanılmıştır. Göl çevresindeki höyük kazıları göl ile etkileşim hâlinde ekonomik faaliyetler yapıldığını göstermektedir (Morris, 2014). Sonraki dönemlerde göl çevresi Roma ve Perslerin çeşitli kullanımına maruz kalmış, göl çevresindeki yerleşmeler su hareketleriyle değişmiştir. Sonraki dönemlerde de göl insanlar tarafından yoğun olarak içme, kullanma ve sulama suyu, tarım, balıkçılık, hayvancılık gibi faaliyetler için kullanılmıştır. Suğla Gölü'nün doğal salınım evreleri yörede yaşayan insanlar tarafından takip edilmiş ve özellikle tarımsal faaliyetler buna göre şekillenmiştir. Göl çekildiğinde ortaya çıkan alanlardan alınan verimin kat ve kat fazla olduğu, yüksek miktardaki ürünleri hasat edebilmek adına çiftçilerin farklı mecralardan yardım istediği bilinmektedir. Doğal olduğu dönemlerde Suğla Gölü'nden yararlanılarak yapılan büyükbaş hayvancılık faaliyetinin daha sürdürülebilir olduğu bir gerçektir. Bunun sebebi gölden yararlanılarak kazanılan ve ucuza mal olan yem ve çayır olanaklarıdır. Alanda yapılan geleneksel balıkçılık faaliyeti olta ve ağ ile ve genelde bir grup balıkçının ortak çalışması sonucu yapılmıştır. Çalışmanın bu kısmında günümüzde de Suğla Gölü'ne bağımlı olarak yapılan faaliyetlerin başında gelen tarım, hayvancılık, balıkçılık üzerinde durulacaktır (Şekil 5).

Şekil 5: Suğla Gölü yerel yaşam biçimleri

3.3.2. Tarım

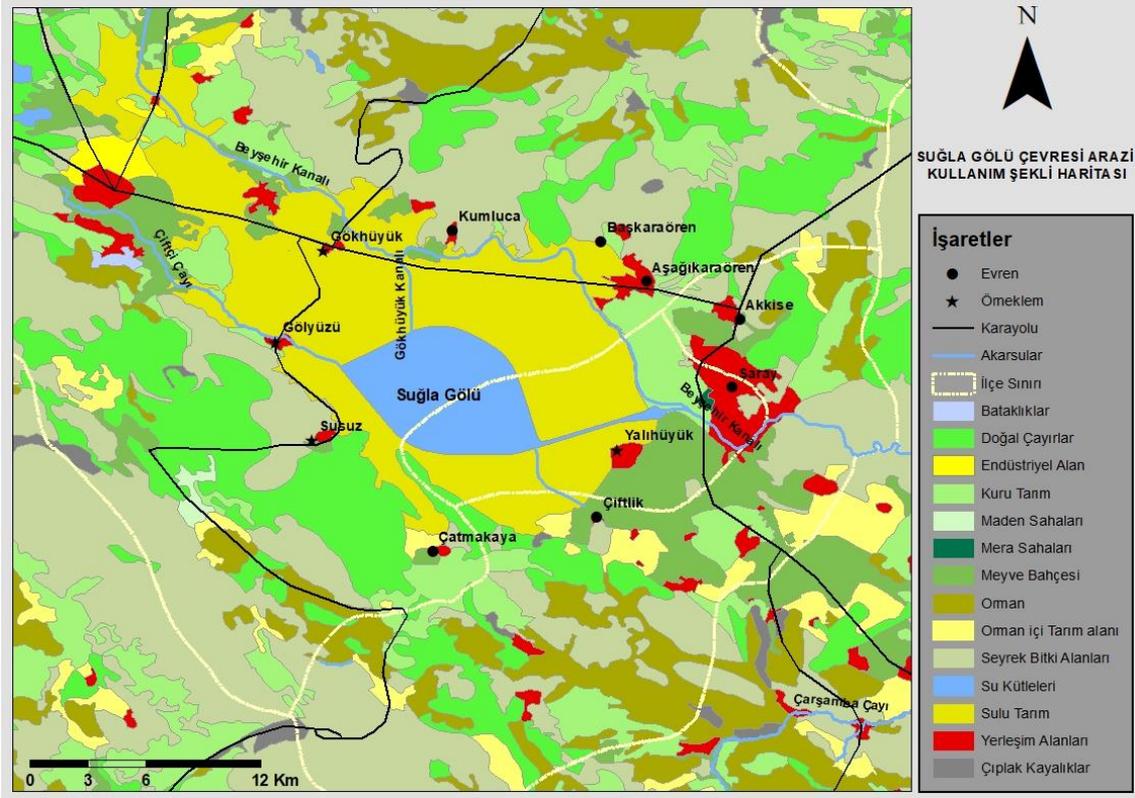
Suğla Gölü ve yakın çevresinin tarım için önemi tarihte de kendini göstermiştir. MÖ 6000'li yıllarda sulak alan çevresindeki yerleşmelerde yaşayan insanlar gölden yararlanarak tarımsal faaliyetlerde bulunmuş, MÖ 50'li yıllara gelindiğinde ise bu alan Homonadlar tarafından işlenmiştir (Ramsay, 1960). Bu alana tarımsal imkânlar ve su birlikteliği stratejik önem kazandırmış ve MS 400'lere kadar göl çevresi Roma'nın, sonrasında ise Bizans'ın tarım alanı olmuştur (Broughton, 1933). Osmanlı Dönemi'nde de Suğla Gölü ve yakın çevresinin tarımsal önemi devam etmiştir.

Suğla Gölü'nün çekildiği evreler ve alandaki tarım faaliyeti Osmanlı dönemi sadaret yazışmalarından da anlaşılmaktadır. 1853 yılına denk gelen yazılarda hem gölün doğal seyri hem de gölün doğal salınımından istifade ederek kanal yapımıyla gölün suyunun tamamen çekildiği görülmektedir (Değerli, 2014). Söz konusu yazılar göl çanağının tarım için kullanılması talebiyle göl çevresinde yaşayan halkın yazılarıdır. Gölün durumundan yararlanarak açılacak tarım alanlarının yaklaşık bir milyon dönüm olacağı ve bunun sonucunda Osmanlı Devleti'nin aşar hasılatının yıld 2.000 kile⁵ (1 kile 32 litre hububat ölçü birimi) artacağı dönem yazışmalarında belirtilmiştir. Göl çekilince açığa çıkan arazinin ve göl çevresinin hububat tarımı için önemi aşar vergisinin ölçü biriminin hububata özgü bir birim olmasından da alanın ürün deseni ve hububat tarımı için önemini anlaşılmaktadır.

Suğla Gölü'nün geri çekilme evresinde yöredeki tarımı destekleme durumu 1918 yılında Konya Valisi Muammer Bey'in Ticaret ve Ziraat Nezaretine yazdığı yazılar ve aldığı cevaplardan da anlaşılmaktadır. Bu yazışmalar 1918 senesinde suların çekildiği, 160.000 dönüm civarında tarım arazisinin açığa çıktığı ve bu alanın ekildiğini bize göstermektedir. Osmanlı Devleti'nin bu alandan aldığı vergiler devlet ekonomisi için oldukça önemlidir (Değerli, 2014). Yine hasat zamanının göl çanağının suyla dolmadan ivedi bir şekilde yapılma gerekliliği ancak eldeki hayvanların buna yeterli olmadığı ve Almanya'dan makine yardımı istendiği de yazışmalarda mevcuttur (Muşmal, 2008).

Suğla Gölü çevresindeki tarım arazilerinde buğday, arpa, nohut, şeker pancarı, fasulye, çekirdeklik kabak, mısır, haşhaş gibi tarımsal ürünler yetiştirilmektedir. Karpuz, turp, domates gibi meyve ve sebzeler de alanda ekimi yapılan ürünlerdendir. Göl çevresindeki dikili alanlarda ise elma, vişne, kiraz, armut gibi meyve ağacı çeşitleri bulunmaktadır. Tarım faaliyeti Suğla Gölü ve çevresinin en temel ekonomik faaliyetidir. Suğla Gölü'nü çevreleyen ovalar, alandaki verimli toprak örtüsü, su olanağının fazlalığı, yüzey şekillerinin tarımsal makine kullanımına uygunluğu gibi durumlar yörede tarımsal ekonominin gelişimini desteklemiştir.

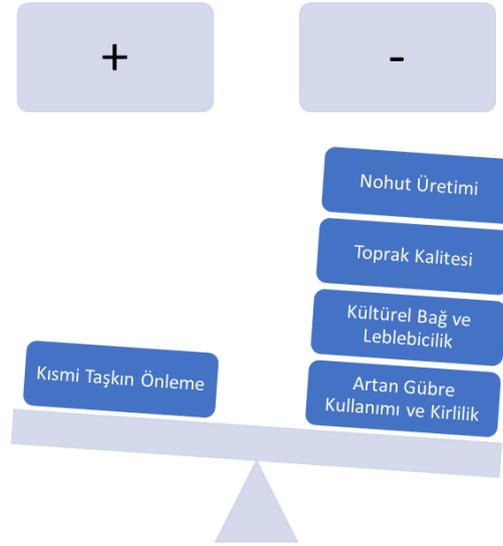
Suğla Gölü tarımsal ekonomiyi desteklemesi bakımından günümüzde de oldukça önemlidir. Günümüzde Seydişehir ve Yalnhüyük arazi kullanım oranının 1/5'i tarımsal amaçlı kullanılmaktadır (Şekil 6).

Şekil 6: Suğla Gölü yakın çevresi ve drenaj alanında Corine Sistemine göre arazi kullanımı

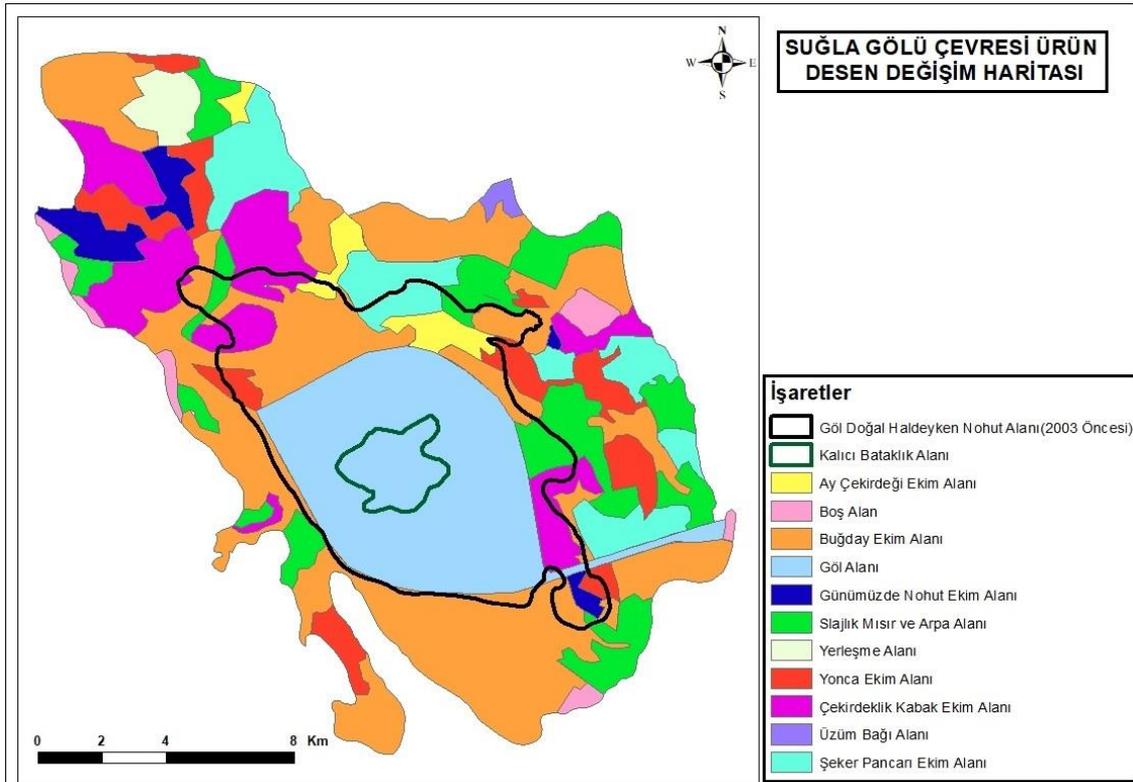
Yakın dönemde Suğla Gölü ekseninde yapılan tarımsal faaliyetleri kabaca 2000'li yıllar öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırarak incelemek, konuyu anlama açısından daha uygun bulunmuştur. Söz konusu ayırmanın yapıldığı dönem Suğla Gölü'nün doğallığını tamamen yitirdiği yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır. Gölün doğal seyrine uzun yıllar yapılan müdahalelerin bu yıllarda gölün derinleştirilerek sedde içine alınmasıyla zirveye çıktığı görülmektedir. Böylece yukarıda belirtilen gölün doğal salınımı sonucu ortaya çıkan verimli arazilerin bir kısmı tamamen tarım alanına dönüştürülmüş, diğer kısmı ise kalıcı olarak su altında kalmıştır. Bu durum alandaki tarımsal üretim ve ürün desenini etkilemiş, dolayısıyla geçim kaynaklarını dönüştürmüştür (ticaret) ve yöre kültürünü de etkilemiştir.

Suğla Gölü'nün rezervuara dönüştürülerek alanının daraltılması tarımda birtakım sorunları beraberinde getirmiştir. Ürün deseninin değişimi ve nohut tarımının sekteye uğraması, kültürel bağ ve leblebicilik faaliyetinin alanda yok olması, su çekilme ve ilerlemelerinin yok edilmesi sonucu toprak kalitesinin düşüşü, göl sularının sulama suyu olarak çevresindeki arazilerde kullanımının yasaklanması artan gübre kullanımı ve kirlilik tarım faaliyetinde ortaya çıkan sorunların başlıcalarıdır (Şekil 7).

Şekil 7: Suğla Gölü'ne müdahale ve sonucundaki dönüşümün tarımı etkisi (Yazar tarafından üretilmiştir.)

Göl çevresinde gerçekleştirilen 2000 yılı sonrası tarımsal üretime bakıldığında hububat tarımının dönüştüğü, özellikle de nohut üretiminin neredeyse yok olduğu görülmektedir (Şekil 8). Bu durum alandaki 2003 öncesi ve sonrası üretim istatistiklerine de yansımıştır. Alanla alakalı istatistikler incelendiğinde 2001 yılında Seydişehir ilçesinde en çok yetiştirilen 3. ürün nohut iken 2019 yılında nohut ilk beşe girememiş, nohut yerine listeye beşinci sıradan çekirdeklik kabak girmiştir (Konya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2020).

Şekil 8: Suğla Gölü çevresi tarımsal ürün desen değişim haritası

Nohut ekim alanındaki bu değişim gölün doğal salınımının olmamasının toprak kalitesini düşürmesinin de bir sonucudur. Yine düşen toprak kalitesini artırmak için fazla kullanılan gübre ve kimyasallar da uzun vadede yöre tarımını sekteye uğratmıştır. Nohut ekim

alanının düşüşü yörede yapılan ve kültürle bütünleşmiş leblebicilik faaliyetini de sekteye uğratmıştır. Söz konusu durumu Seydişehir’de leblebicilik yapan bir esnaf yerel gazeteye verdiği röportajda şöyle dile getirmiştir:

Seydişehir leblebiciliği artık yok oluyor. Leblebi bizim atalarımızdan kalan, ayrıca şehrimizin kurucusu ve hâlen kabri de burada bulunan Seyyid Harun Veli Hazretleri’nin 800 yıl önce ürettiği bir ürün. Bir zamanlar ilçede yaşayanların neredeyse tamamı geçimini bu yolla sağlarken, bugün sadece 7 esnaf kaldık. Suğla bölgesinde yeniden nohut üretimi başlamazsa, leblebicilik Seydişehir’de tümüyle yok olacak (Beşinci kuşak artık başka illerden getirip kavuruyor, 2014).

Leblebicilik faaliyetinin yok olması farklı illerden nohut tedarik edilebileceği için zor görünse de yörede üretilen nohutla yapılan leblebicilik faaliyetinin yok olabileceği ve dışa bağımlı bir leblebicilik faaliyetinin yürütüleceği görülmektedir. Seydişehir Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü’nün yayımladığı 2012 raporunda ise göl çevresinde nohut üretiminin yapılması önerisi bulunmaktadır. Sulak alanın dönüşümü ve izlenen politikalarla nohut tarımı sekteye uğratılırken, sonraki dönemde bu alanda nohut tarımının yapılma önerisi tezat teşkil etmektedir. Suğla Gölü sulak alanının doğallığının yok edilerek rezervuara dönüştürülmesi ve kooperatifler yardımıyla bu alandaki suların Çumra ilçesindeki çiftçilere kullanılması da sulak alan çevresinde gerçekleştirilen tarımın diğer bir sorunudur. Çumra Sulama Kooperatifi’ne bağlı olan Suğla Gölü’nün çevresinde tarım yapan insanların sulak alanı kullanarak sulama yapması engellenmektedir. Bu durum yöre çiftçilerinin dönem dönem tarlasındaki mahsullerin susuzluk tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Saha araştırmalarında bu durum 15 sene önce nohut ekmeği bırakan Mehmet Ç. tarafından şöyle dile getirilmiştir:

Eskiden beş dönüm nohut icarlardım. Şimdi çiftçiliği bıraktım. İki sene önce tarlamızda mahsullerimiz sıcaktan yandı. Bizim de içimiz yandı. Kendi arazimizin sınırlarındaki kendi gölümüzden tarlamıza su veremedik. Ürünlerimizin yanarak yok olmasını izledik. Kimse memnun değil. Bize sormadılar gölün etrafına duvar örerken. Buranın suyunu da Çumra alıyor. Neden? Siyaseten... Yani gölümüz var ama suyumuz yok!

3.3.3. Hayvancılık

Hayvancılık yöre halkının en önemli geçim kaynaklarından. Suğla Gölü’nün söz konusu faaliyete sağladığı kaynak, çevresindeki otlak alanları bu faaliyetin en büyük destekçisidir. Göl çevresinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yoğun yapılırken, arıcılık ve kümes hayvancılığı bireysel ölçeklerde yapılmaktadır. Alanda büyükbaş hayvancılık sığır yetiştiriciliği şeklinde gelişmiştir. Seydişehir ilçe merkezi ve kırsalında yetiştirilen 60.000 büyükbaşın 16.000 kadarı (1/4) Suğla Gölü etki sahasında yetiştirilmektedir (Seydişehir İlçe Tarım Müdürlüğü, 2021). Geçmiş dönemde teşvik edilen manda ise değişen koşullarla beraber alanda yetiştirilmemektedir.

Suğla Gölü çevresinde küçükbaş hayvancılık da oldukça önemlidir. Bu durum antik dönemden günümüze kadar değişmemiştir. Konuyla ilgili Strabon, Geographica eserinde “bu alanda yoğun koyun yetiştiriciliği yapıldığını, koyunların yünlerinin sert olduğu ve halkın bununla geçimini sağladığını” belirtmiştir. Bu durum günümüzde de kısmen mevcuttur. 2020 verilerine bakıldığında Seydişehir’de bulunan 70.000 küçükbaşın 20.000 kadarının (1/4’ten fazla) Suğla Gölü çevresinde yetiştirildiği görülmektedir (Seydişehir Tarım İlçe Müdürlüğü, 2021).

Saha çalışmaları ve kurumsal veriler ışığında incelendiğinde çalışma alanı çevresinde yapılan hayvancılık faaliyetinin giderek azaldığı görülmektedir. 1998 yılında 20.000 olan koyun+vd. sayısı 2017 yılında 8.000’e, 6.000 olan kıl keçisi sayısı ortalama 2.500’e, 3.800 olan sığır sayısı ise 2.000’e gerilemiştir (Seydişehir İlçe Tarım Müdürlüğü, 2021). Bu azalmanın birçok sebebi vardır. 1970’lerde Seydişehir Etibank Alüminyum Tesisinin açılması ve iş

gücünün oraya kayması (Bozyiğit, 2005), maliyetlerdeki artış, üreticinin iyi hayvan ırklarına erişim zorluğu, kentlere göç gibi nedenler göle müdahalelerin dışında gelişen etmenlerdir. Saha araştırmalarında ve kurumsal verilerde alanda yapılan hayvancılığın 2000’li yıllarda belirgin bir gerileme yaşadığı görülmektedir. Bu gerilemenin gölün doğallığının sona ermesi, alanının küçülmesi, tarım yapılan ürün deseninin değişimi gibi nedenlerden kaynaklandığı görülmüştür.

Suğla Gölü sulak alanında 2000’lerin ilk yılları gölün tamamen rezervuara dönüşmesi ve alanının geri dönülemez biçimde daraltılmasına sahne olmuştur. Böylece ortaya birçok tarım arazisi çıkmış ve yeni açılan arazilerde tarım yapılması gerekliliği teşvik yoluyla alanda dile getirilmiştir. Böylece yöre yaşayanları çiftçiliğe yönelmiştir. Konuyla alakalı olarak eskiden hayvancılık yapan günümüzde tarımla uğraşan Susuz köylüsü Süleyman Y., “Tarım alanları açılınca artık taşkın olmayacak, tarım yapın, daha iyi kazanırsınız ve daha rahat edersiniz dediler. Biz de öyle yaptık.” beyanında bulunmuştur. Göl alanının daraltılarak sulak alanın baraja dönüşümü alandaki mandacılık faaliyetini de sekteye uğratmıştır. 2000’li yılların başında ülke genelinde uygulanan devlet destekli manda yetiştirme teşviki Suğla Gölü çevresinde de uygulanmıştır. Ancak bu uygulama, gölün sedde içine alınarak derinleştirilmesi sonucu sulak alanın bataklık ekosisteminin yok edilmesiyle başlamadan sona ermiştir. Mandanın yaşam alanı olan bataklık ekosistemi ortadan kaldırılmıştır. Durumu Yalnhüyük’te hayvancılık yapan Ahmet B. şu şekilde dile getirmiştir: “O zamanlar buralar sulak ve çamur diye, manda mahsulleri değerli diye manda falan hediye ettiler millete. Sonra gölü çevirdiler (sedde), kepçe kepçe kazdılar, derinleştirdiler. Mandayı verdiler, bataklığı aldılar. Sonra da mandacılıktan ses seda çıkmadı. Zaten şimdi istesen de yapılmaz bu gölde.”

Suğla Gölü’ne yapılan müdahaleler göl çevresindeki tarımsal ürün deseninin değişmesine sebep olmuştur. Nohut tarımı sekteye uğramıştır. Yöre yaşayanları geleneksel olarak nohut hasatından sonra kalan sapsarı “nohut samanı” hâline getirerek özellikle küçükbaş hayvan yemi olarak değerlendirmektedir. Ancak nohut üretimindeki azalma ile hayvan yemi sorunu ortaya çıkmış ve alandaki hayvancılık daha maliyetli olmuştur. Bu durum özellikle küçükbaş hayvancılığı sekteye uğratmıştır. Yine göl çevresindeki engebeli alanlardaki keçi otlatma yasağı da yöredeki küçükbaş hayvancılığın sorunlarından biridir. 2017 verilerinde Gökhüyük köyünde keçi üretiminin istatistiklere yansımaya kadar az olması bu gerilemeyi kanıtlar nitelikte olmuştur.

Yukarıda belirtilen sulak alanın dönüşümü ve beraberinde getirdiği hayvancılıktaki dönüşümler yöre yaşayanlarının kültürel bağlarına da olumsuz olarak yansımıştır. Gölü çevreleyen yerleşmelerdeki küçükbaş hayvan sayısının aşırı azalması, yerleşmelerde yaşayanların Yörük kökenli olduğunu düşününce daha da sarsıcı görünmektedir. Yörük kültürünün ayrılmaz bir parçası olan küçükbaş hayvancılığın alandaki gidişatı Yörük kültürünün de alanda yok olabileceği endişesini doğurmaktadır. Yasaklar, sulak alanın dönüşümü, küçükbaş hayvancılığın sekteye uğraması ve bunların kültüre yansıyan olumsuz etkisini, bir asırdır örneklem köylerden birinde yaşayan köylü tarafından şöyle dile getirilmiştir:

İlk başta ormanları yok ettiniz dediler. Millet keçiye evde mi baksın! Sonra suyu (göl) bir yere topladık alın size toprak, tarım yapın dediler. Ona yöneldik. Sonra da suyu (gölü) setle çevirip bize su vermediler. Kendi suyumuzun hırsızı olduk. Dibimizde göl ama neye yarar. Yani hem koyunumuz-keçimizden olduk hem de yörüklük gitti.

3.3.4. Balıkçılık

Sulak alan ekosistemlerinin en önemli bileşenlerinden olan sazlık ve bataklık alanlar omurgasız canlı çeşitleri, fitoplankton ve zooplanktonlar gibi unsurları bünyelerinde barındırma bakımından oldukça önemli alanlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Suğla Gölü de söz konusu zenginlikleri bünyesinde barındırma açısından önem taşımaktadır. Suğla Gölü özellikle akbalık, sazan, yağ balığı, levrek, çim sazanı, kadife balığı, kerevit gibi beslenmeye uygun türleri

bünyesinde barındırarak gölün fauna zenginliğine katkıda bulunmaktadır. Gölün flora unsurlarına bakıldığında ise en önemli unsur günümüzde yok edilen sazlıklardır. Belirtilen canlıları yuva olması, besin sağlaması, üreme alanı olması gibi özelliklerine rağmen göldeki sazlık alanlar tümüyle yok edilmiştir.

Suğla Gölü tarihte de balıkçılık faaliyetleri bakımından önemli olmuştur. Osmanlı Dönemi’nde Suğla Gölü’nden tutulan balıkların %10’u nısf-ı mahi adı altında devlete vergi olarak geri dönmektedir (Değerli, 2014). 17. yüzyılda Katip Çelebi tarafından kaleme alınan Cihannüma eserinde de bu gölün balık zenginliği belirtilmiştir. Bu gölden çıkan balıklar satılarak yöre insanına güzel gelir getirirdi. 1719 yılı kayıtlarında gölden 100.000’i geçen sayıda balık tutulduğu ve okkasının 75 kuruştan satıldığından bahsedilmektedir (Değerli, 2014).

Günümüzde de Suğla Gölü balıkçılık faaliyetleri bakımından önem taşımaktadır. Gölden yararlanarak söz konusu faaliyeti sürdüren 70 dolaylarında kayıtlı balıkçı bulunmakta, bunların 2/3’ten fazlası örneklem alanlarda yaşamaktadır. Bu sayının 1/3’ü ise geçimini sadece balıkçılık yaparak sağlamakta geri kalanı ek iş olarak balıkçılık yapmaktadır. Günümüzde gölden kadife balığı, sudak, çim sazani, levrek, akbalık, kerevit gibi türlerin avı yapılmaktadır. Balıkçılar 07.00 - 18.00 saatleri arasında avlanmakta, gün sonunda avladıkları ürünleri göl kenarındaki iskelelerde bekleyen kooperatif görevlilerine getirmekte, tartım işlemi sonrasında paralarını alarak satmaktadırlar. Suğla Gölü’nde pazartesi günleri kerevit avcıları bir hafta suda bekleyen av kafeslerini toplayarak çıkan kerevitleri kooperatif yetkililerine satarak bu faaliyeti sürdürmektedirler (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Suğla Gölü’nde balıkçı kulübesi-avcılar-avlanan balıklar ve kerevit

Suğla Gölü’nde gerçekleştirilen balıkçılık faaliyeti ve sulak alanın barındırdığı türler zaman içinde olumsuz yönde evrilmiştir. Bu olumsuzlukların sebeplerinden biri göldeki sazlıkların yok edilmesi olmuştur. Bu durum balık tür çeşidi ve miktarlarının azaltmıştır. Suğla Gölü 2000’li yıllarda tamamen yapay bir göle dönüştürülmüştür. Bu durum şüphesiz sulak alanda yapılan balıkçılığı etkileyen en önemli unsur olmuştur. Rezervuara dönüştürülen göl kirlilik tehdidiyle baş başa kalmıştır. Bu duruma balık yuvalarının iş makineleriyle tahribi, gölün derinleştirilmesi, göl çevresinin seddeyle örülmesi gibi unsurlar da eklenince göldeki ekolojik ve ekonomik fauna unsurları büyük kayba uğramıştır. 2000-2021 yılları arasında Suğla Gölü’nde endemik bir tür olan anadolu yağ balığı (*phoxinellus anatolicus*) hiç görülmemiş, 2021 yılında Eğirdir Su Ürünleri Merkezinin göle 1100 adet anaç balık bırakmasıyla gölde 2022

yılında yağ balığı tekrar görülmüştür. Ancak yağ balığının gölde tutunması sağlanamamış ve 2023 yılında gölde yağ balığı görülmemiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Suğla Gölü’nden avlanan ürün miktarları (ton)

Yıl	Anadolu Yağ Balığı	Sazan	Çim Sazanı	Sudak	Kerevit
1990	23.000	12.000	-	-	?
2015	-	7.000	151.500	33.000	?
2020	-	19.000	73.010	11.000	8.000
2022	500 (kg)	23.000	51.070	10.756	15.000
2023	-	5.137	20.182	1.020	7.233

Kaynak: Seydişehir Suğla Su Ürünleri Kooperatifi, 2023.

Suğla Gölü’nde balıkçılık faaliyetini etkileyen diğer unsur Suğla Balıkçılık Kooperatifi’nin kurulması olmuştur. Göle kayıtlı bir şekilde balıkçılık yapan insanların avladıkları ürünleri alarak yöre yaşayanlarına destek olmak amacıyla kurulan bu yapı zamanla yöre balıkçılığını olumsuz etkilemiştir. Bu olumsuz etki ekonomik olarak kendini göstermiştir. Gölde tutulan balıkların söz konusu kuruluş harici satılması yasaklanmış ve kuruluşun belirttiği fiyatlara göre köylüler balıklarını satmak zorunda bırakılmıştır. Söz konusu fiyat skalası 2023 yılı Ağustos ayında balık tür ve boyutuna göre 10-50 ₺ arasında olup, bu fiyatlar piyasaya göre oldukça aşağıda kalmaktadır. Söz konusu alandaki balıkçılık faaliyeti emek sömürü sistemine dönüşmüştür. Bu durum yöredeki balıkçılar tarafında şöyle dile getirilmiştir: “Gölün tadı tuzu kalmadı. Eskiden gençlere iş imkânıydı. Şimdi ise günlük 100 liraya avlanıyoruz. Kooperatif balıkların kilosunu sakız parasına alıyor. Mecburiyetten, yaşlılıktan, ek gelir olması için balıkçılık yapıyoruz.”

Kooperatifleşme sürecinin zemininde yöre balıkçılarının zarar etmesini önlemek olduğu bilinmektedir. Ancak Suğla Gölü’nde kooperatif balık fiyatlarını istenilen düzeye çekmeyi başaramamış, bir takım aracılık yapan özel teşebbüslerin gölden balıkçılık yapan halkı ucuz emek gücü olarak kullanmasına engel olamamıştır. Suğla Gölü’ndeki balıkçıların sık sık bu durumdan şikâyet ettiği, avladıkları ürünleri kendilerinin kooperatif dışına satmak istediği ancak bu durumun kooperatif kurallarına aykırı olduğu, balıkçılık ruhsatlarının iptal edileceği ve bir daha balıkçılık yapamayacakları, gölden balıkçılık yapmaya devam edebilmek için zararına da olsa kooperatife satış yapmaya zorlandıkları görülmüştür. Konuyla alakalı gölde aktif olarak balıkçılık yapan Mehmet Ç. şöyle demiştir:

Avladıklarımızı kooperatif ucuza alıyor. Ucuza aldıklarını kendileri de ucuza satıyor. Balık fiyatlarını kooperatifin önde gelen avcılarını belirlese de yine de zararına satıyoruz. Asıl kârı kooperatiftan balık alan araçlar ediyor. Kooperatife satmak istemediğimiz oluyor ancak satmazsak kaçak satmış oluyoruz ve bir daha da balık tutmamıza izin verilmiyor. Emeği biz verirken asıl parayı başkaları kazanıyor.

Suğla Gölü’nde balıkçılığı etkileyen diğer bir olay marjinal balık türlerinin göle yayılması olmuştur. 1990’lı yıllardan günümüze uzanan bu sorun insanların sulak alan ekosistemlerine müdahalesinin sonucudur (Atalay & Toslak, 2013). Suğla Gölü sulak alanı da yukarıda belirtilen sorunla yüzleşen sulak alanlarımızdan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilim dünyasında “Carassius” olarak bilinen, halk arasında “Çim Sazanı” diye adlandırılan balık cinsi Suğla Gölü ekosisteminin dengesini bozmuştur. Söz konusu türün Suğla Gölü’ne nasıl geldiği konusunda kargaşa bulunmaktadır. Yöre yaşayanları DSİ faaliyetleriyle çim sazanlarının göle aşılandığını söylerken, yetkililer yöre yaşayanlarının bilinçsizce bu türü göle aşıladığını söylemektedir. Konuyla ilgili Suğla Gölü’nde balıkçılık yapan Mustafa, “DSİ’den

geldi bu balıklar. 300 yıldır olmayan balık 20 sene önce gökten inecek değil. Herkes bir şey yapıyor kimsenin kimseden haberi yok. Olmayınca günah keçisi var zaten hazırda. Hemen kabahati bize yüklüyorlar.” sözleriyle yöre yaşayanlarının bakış açısını yansıtmıştır. Balıkların göle nereden geldiğiyle ilgili olarak Konya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde birim müdürü olan M. Ö., “Suğla önemsiz bir su birikintisi, bir baraj. Neyi araştıracaksınız bilmiyorum ama araştırmaya değer bir yer değil. Tescil de edilmemiş. Kuruluşlar oraya eskiden hiç balık bırakmadı. Daha yenilerde bırakıyorlar. Yöre yaşayanlarının ticari kaygılarla işgüzarlık yapması bu balıklar!” sözleriyle yöneticilerin konuyla alakalı görüşünü yansıtmıştır. Çim sazınının 2000’li yılların başında ülke genelindeki sulak alanlara Meriç Nehri vasıtasıyla Bulgaristan’dan geldiği düşünülmektedir. Sonraki dönemde DSİ’nin balık üretme çiftliğindeki çalışmalarla bu türün istenmeden ülkemiz sulak alanlarına yayıldığı düşünülmektedir. Konuyla alakalı olarak Prof. Dr. Süleyman Balık şöyle demiştir:

O yıllarda Trakya’da görmeye başladığımız balık türü, o bölgede hapsolabilirdi. Çünkü Carassius türü balıklar tatlı su balığıdır. İstanbul ve Çanakkale boğazlarını geçmeleri mümkün değildi. Ancak Devlet Su İşlerinin (DSİ) İpsala’da bulunan balık üretme istasyonu bu geçişi sağladı. DSİ’nin İpsala’daki balık üretim çiftliğinde sazan türleri üretilir. Bu istasyon, suyunu Meriç’ten alır. Bu su alım işlemi sırasında Carassius türü balıkların larvaları üretme istasyonuna bulaştı. Burada üretilen sazan yavruları DSİ’ye ait Türkiye’nin dört bir yanındaki barajlara bırakıldı. Böylelikle baş edilemez bir balık istilasıyla karşı karşıya kaldık.

Suğla Gölü’nü marjinal bir tür olan Çim Sazanı’nın istila etmesiyle alakalı çeşitli fikirler mevcuttur. DSİ’nin ülkemizdeki sulak alanlara yönelik uzun bir süredir yoğun bir biçimde balıklandırma çalışmaları yaptığı bilinmektedir. DSİ tarafından 1979-2005 yılları arasında 295.888.192 adet yavru balık üretilmiş, 2019 yılına kadar üretilen yavru balıkların ortalama 249 milyonu 512 farklı su kütlesine salınmıştır (Bayrak, 2019). Suğla Gölü’nü besleyen bir kaynak olan Beyşehir Gölü’ne de balık salımı yapıldığı bilinmektedir. İç sularımızda söz konusu türün yayılımı ile ilgili Doç. Dr. Özgür Emiroğlu, “Çim Sazanı olarak adlandırılan balıkların sularımızda 1988 yılında fark edildiği, yanlış aşılama ve insan eliyle bilinçsiz taşınım ile yayıldığı, bundan etkilenen sulak alanlardan birinin de Beyşehir Gölü olduğunu” dile getirmiştir (Sularımızdaki yeni tehlike: İsrail sazani, 2014).

Konuyla alakalı olarak DSİ müdürlerinden A.A. 2001 yılında gazetede yayınlanan söyleşisinde marjinal türün çoğalmasıyla ilgili şunları belirtmiştir: “Bu balık (çim sazani) 4 kg ağırlığındaysa 8 kg ot tüketebiliyor. Ancak kötü tarafı bizim sularımızda çoğalamıyor. Çin’de nehir kenarlarında üreyebiliyor. Beyşehir Gölü’nün aşırı otlanmadan arındırılması için biz bu balıklarla ilgili projeyi başlattık. Gerekli müdürlükler ve üniversitelerin de bu konuyu araştırmaları gerekiyor.” (Beyşehir Gölünde otlanmaya çare: Çin Sazanı, 2014)

Beyşehir Gölü ve dolayısıyla Suğla Gölü ile ilgili karar verme sürecinde etkin yöneticilerden birinin bir söyleşide sulak alana balık aşılama ile ilgili bir proje başlatıldığını belirtse de DSİ bünyesindeki kayıtlarda böyle bir projeye rastlanmamıştır. Suğla Gölü’ne herhangi bir balık aşılması yapılmaması sulak alana bu türün beslenme kaynağı olan Beyşehir Gölü’nden geldiğini düşündürmektedir. 2000’li yıllara gelinirken Beyşehir Gölü’ne sık sık yapılan aşılama sonucunda bilinçli olmayan bir şekilde türün sulak alana yayılmış olabileceğini düşündürmektedir. Ülkemizdeki balık aşılama çalışmalarının seyri, yöre halkından ve yerel yetkililerden alınan görüşler söz konusu türün gölde yayılması ile ilgili yukarıda belirtilen görüşü desteklemektedir.

Sulak alanlarda artan istilacı türlerin yerel ve ekonomik değeri yüksek olan türleri baskıladığına dair literatürde oldukça fazla içerik mevcuttur. Beyşehir Gölü’nde de istilacı türlerin “Yağ Balığı” gibi birçok türü baskıladığı literatürde sık sık belirtilmiştir (Polat vd., 2011; Kırpık, 2018; Gülle & Küçük, 2016; Gülle vd., 2022). Özellikle 2000-2022 yılları

arasında Suğla Gölü'nün hâkim türü hâline gelen çim sazı birtakım sorunlara yol açmıştır. Doğduktan bir sene sonra üreme özelliği kazanan, vücut ağırlığının %30'u miktarınca yavrulayabilen, diğer saz yumurtalarını dölleme özelliği olan, diğer balık yumurtalarına zarar veren bu tür gölde yaşamını sürdüren yerel endemik bir tür olan anadolu yağ balığının (*Phoxinellus Anatolicus Caralis*) Suğla Gölü'ndeki varlığını sona erdiren en önemli etmenlerden biri olduğu düşünülmektedir. Bu tür gölün diğer balık popülasyonlarına da ağır zarar vermiştir. Ekonomik olarak değerli balık türlerini yok eden bu türle, yöre balıkçıları ekonomik açıdan mücadele etmeye çalışmış, bu türü gölden çok fazla avlayarak kilo bazlı kooperatife satmış ancak bu türün de azalmasıyla ekonomik zarar uğramışlardır. Çim sazının gıda ve ekonomi yönünden dezavantajlı olması da yöre yaşayanlarını doğrudan ve dolaylı zarara uğratmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Suğla Gölü güncel hâline ağırlıklı olarak sulak alanı yöneten unsurların, daha geri planda ise yerel halkın şekillendirmesi sonucu gelmiştir. Sulak alanda doğa koruma kuruluşları, su yönetim kuruluşları, koruma ve kullanma yönlendirmeleri, ekonomik faaliyet ve ekolojik sistemlere yönelik devlet uygulamaları gibi karar alıcıların şekillendirici etkilerinin yanı sıra yerel yaşayanların tarım, hayvancılık, balıkçılık gibi kültürel ekolojik etmenler de etkili olmuştur. Bu unsurlardan herhangi birinin ihmal edilmesi durumunda Suğla Gölü sulak alanının dönüşümü, dönüşümün arkasındaki nedenler ve dönüşümün etkilediği unsurlar anlaşılabilir, sulak alanlar incelenirken dikkat edilmesi gereken bütüncül bakış kaybolur.

Suğla Gölü sulak alanının dönüşmesinde, ekosisteminin tahrip olmasında ve yerel yaşam şekillerinin evriminde en önemli pay göl ile ilgili olarak alınan yönetim kararlarına aittir. Devlet Su İşlerinin alanda yaptığı drenaj sistemleri, su kanalları ve regülatörler sebebiyle suyun doğal rejimi bozulmuş ve sonucunda gölün bitki ve hayvan varlığına zarar verilmiştir. Ekonomik teşviklerinde içinde bulunduğu yönetim plânlarıyla alanın tarımsal ürün deseni önemli ölçüde değiştirilmiş ve yöre halkı kültürel olarak aşına olduğu ürünlerin üretimini terk etmek zorunda kalmıştır. Dönüşüm sonrası göl çevresinde süregelen yerel ekonomik uğraşlar gerçekleştirilemez hâle gelmiştir. Bunların sonucu olarak ekonomik ve ticari hayat sekteye uğramıştır.

Çalışmanın ilgili bölümünde sulak alanın sedde içine alınıp derinleştirilerek yapay bir hâle dönüştürülme sürecinden bahsedilmiştir. Bu dönüşüm ile beraber suyun doğal salınımı, sulak alanın daimi su tutan kısmının alanı, göl ile etkileşimde bulunan bitki ve hayvanların yaşam ve üreme alanları, yöre yaşayanlarının peyzaj unsurları ve geleneksel yaşam biçimleri etkilenmiştir. Alanda tarımsal üretimi artırmaya yönelik yapılan teşvikler, yeni tarım alanlarının kazanımı ile beraber tarımsal istihdamı artırma çabaları alanda hayvancılıktan tarıma dönemsel bir geçişe sebep olmuştur. Suğla Gölü çevresinde plânlanarak teşvik edilen çekirdeklik kabak, tritikale, kanola gibi ürünlerin yerel halk tarafından yeteri kadar bilinmemesi ve bu ürünlerin yöre halkının geleneksel üretim bilgisine uymaması yönetim plânların bir kusuru olarak düşünülmektedir. Teşvik edilen ürünlerle alakalı olarak Seydişehir Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü personelleri tanıtım ve eğitim çalışmaları düzenlese de halkın bilgiye erişim konusunda problemler yaşadığı bilinmektedir.

Suğla Gölü sulak alanı zaman içinde yoğun müdahalelere maruz kalmış ve sonucunda doğallığı tamamen bozulmuştur. Bu dönüşüm beraberinde göl ekosisteminin dönüşümünü getirmiştir. Değişen göl ekosistemi, göl çevresinde sulak alanla kültürel bağ içinde yaşayan insanların geçim faaliyetlerini, yerleşme yerlerini, kültürlerini etkilemiştir. Sulak alan ekseninde yaşayan bu insanlar değişen şartlara uyum sağlamaya çalışmış ancak hiçbir zaman gölün doğal hâlindeki durumlarına kavuşamamışlardır. Bu süreçte yöre halkı sulak alana yönelik alınan birçok karara dahil edilmemiş, sulak alanı kullanımları kısıtlanmış hatta sık sık

tamamen engellenmiş, ekonomik faaliyetleri büyük oranda belirlenen çerçevelere hapsedilmiştir. Yöre halkı diğer kararların aksine balıkçılık ile ilgili kooperatifleşme sürecine dahil olmuş ancak kooperatif hedeflenen başarıyı sağlayamamış, alandaki balıkçılık faaliyeti emek sömürü sistemine dönüştürülmüştür. Yani yöre yaşayanları gölün doğallığını kaybetmesiyle beraber birçok şeyini kaybetmiştir. Yöre yaşayanları kuruluşların giderek artan ve geri dönülemez aksaklıklara neden olan müdahale ve kısıtlamalarını yazının aynı zamanda başlığı olan “Gölümüz var ama suyumuz yok!” sözüyle ifade etmiştir. Bu söz aynı zamanda yöre halkının gelecekteki yöneticiler ve müdahalelerine yönelik umutsuzluğunu da yansıtmaktadır.

Suğla Gölü sürdürülebilir kullanımı için tüm paydaşların aktif bir şekilde var olduğu, doğal yaşam, yerel halkın geleneksel yaşam biçimi gibi unsurların gözetilerek bütüncül bir yönetim yapısının kurulması zorunludur. Ancak günümüzdeki kurumsal yapılar ve yönetim anlayışları, uygulamaların uzun ölçekte daha büyük sorunlara yol açması, korumaya karşın dayatılan kullanma baskısı, dış faktörlerin çiftçiler ve balıkçılar üzerinde kurduğu baskılar gibi nedenlerden dolayı bu durumun sağlanması imkânsız gibi görünmektedir. Tüm imkânsızlıklara rağmen sulak alanları korumaya yönelik güncel yaklaşımlar ekseninde Suğla Gölü gibi doğa ve insanlar için tartışılmaz öneme sahip alanların korunması adına ulusal ve uluslararası imkânlar kullanılmalı ve su kütlesi ve barındırdığı ekosistem tamamen yok olmadan bu alanın sürdürülebilir kullanımı ve akılcı yönetimi sağlanmalıdır.

Yukarıda belirtilen bütüncül yönetim yapısının, Suğla Gölü sulak alanının sürdürülebilir kullanımının ve akılcı yönetiminin sağlanmasının en temel koşullarından birisi yöre yaşayanlarının önemsenmesi ve yaşayanların göl ile etkileşimlerinin alanda uygulanan her şeyin temelinde olması gerekmektedir. Suğla Gölü'ne yapılan her müdahale ve göl ile alakalı alınan her kararda göl ve çevresindeki doğal yaşam unsurlarının korunması ve gelecek nesillere aktarılmasına öncelik verilmelidir. Paydaşların aktif olduğu karar alma süreçleri daha da yoğunlaştırılmalı, katılımlı olarak alınan kararlar karar alıcılar ve sermaye sahipleri tarafından desteklenmelidir. Suğla Gölü'nde yapılan balıkçılık faaliyetini düzenleyen kooperatif faaliyetinde olduğu gibi kolektif oluşumlar belirli bir grubun kazanımlarına karşı kurban edilmemeli ve yerel yaşam biçimleri senelerdir var olduğu alanlarda geliştirilmelidir. Alanda yapılan tarım, hayvancılık, balıkçılık gibi faaliyetler yöre halkının asırlardır geliştirdiği pratiklere aykırı yapılması önerilmemeli, modernleştirmeler bu temel üzerine inşa edilmelidir. Suğla Gölü sulak alanının tarımsal sulama başta olmak üzere diğer kullanımları plânlanırken öncelikli hedefin göl çevresinin kalkındırılması ve insanların refahının artırılması olmalıdır. Bu sayede Suğla Gölü yöre yaşayanlarının gölün kendilerine faydasının olmadığı izleniminden kurtarılmalı ve yöre yaşayanlarının sulak alanı daha aktif korumalarının sağlanması teşvik edilmelidir. Suğla Gölü sulak alanının bütüncül ekosisteminin sürdürülebilir kullanımı için gölün kontrollü olsa da sürekli beslenme kaynaklarından beslenmesi, gölü besleyen derelerin tamamen kuru kalmaması sağlanmalı ve böylece bu alanların biyoçeşitliliği korunmalıdır. Yine sürekli su bulundurulacak bu dereler yöre yaşayanlarının üretim faaliyetlerinde yararlandırılmalı ve bu kullanımın bilinçli yapılabilmesi için uygulamalar uzmanların yöre yaşayanlarına verecekleri eğitimle desteklenmelidir. Suğla Gölü'nde yapılacak iş gücü gerektiren çalışmalarda yöre halkı istihdam edilmeli böylece göl çevresindeki halka gelir sağlanmalı, doğal yaşamı tahrip etmeden yerel halkın istihdamı temelinde ekoturizm olanakları araştırılmalıdır.

Sonuç olarak bu çalışma, Suğla Gölü özelinde sulak alanların sadece asırlarca çevresinde yaşamış insanların faaliyetleri ve onların istekleri doğrultusunda şekillenmediği, aksine alanda yaşamamasına hatta sulak alanı bir defa görmemesine rağmen karar verme yetkisine sahip kurum ve kuruluşlarca dönüştürüldüğünü gözler önüne sermiştir. Geline

noktada Suğla Gölü'ndeki çok yönlü etkileşimi anlamak adına insan-çevre ilişkilerini etkileyen ve dönüştüren politik süreçleri de anlama gerekliliği kendini göstermiştir. Söz konusu politik süreçlerin geleneksel geçim faaliyetlerine etkileri, sulak alan dışından kaynaklanan, kuruluş, projeler, kararlar, ilkeler gibi unsurları da gerçekçi bir biçimde ortaya koyma zorunluluğu kendini göstermiştir.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışma için gerekli etik kurul izni, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 14.08.2024 tarihinde gerçekleştirdiği 2024-08 sayılı oturumunda 3 karar numarasıyla alınmıştır. Yazarlar çalışmaya ortak katkı sağlamış ve yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Adaman, F., Hakyemez, S., Özkaynak, B. (2009). The political ecology of a Ramsar site conservation failure: The case of Burdur Lake, Turkey. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 27(5), 783-800.
- Arı, Y. (2001). *Visions of a wetland: Linking culture and conservation at Lake Manyas, Turkey*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Austin: The University of Texas. UMI Press, An Arbor.
- Arı, Y. (2003). Manyas Gölü'nün kültürel ekolojisi: Tarihi süreçte adaptasyon ve değişimi. *Türk Coğrafya Dergisi*, 40(1), 75-97.
- Arı, Y. (2006). Ramsar Sözleşmesi'nin doğa koruma yaklaşımına eleştirel bir bakış. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 11(15), 275-302.
- Arı, Y. (2014). Coğrafyada saha öğretimi ve saha araştırmaları. *Coğrafya Araştırma Yöntemleri*, 303-317.
- Arı, Y. (2017). Çevresel determinizmden politik ekolojiye: Son 100 yılda dünyada ve Türkiye'de insan çevre coğrafyasındaki yaklaşımlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 1-34.
- Arı, Y. (2019). Gönen Çayı deltası sulak alanında (Balıkesir) doğa koruma: Su, kültür ve yaşam. *International Journal of Geography and Geography Education*, (40), 151-171.
- Arı, Y. & Derinöz, B. (2011). Bir sulak alan nasıl yönetilemez? Kültürel ekolojik perspektif ile Marmara Gölü (Manisa) örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(1), 41-60.
- Arnold, J. (1999). Forum on literatures of the environment. *PMLA*, 114(5), 1089-1104.
- Atalay, A. M. & Toslak, C. (2013). Balıklandırma ve istilacı balık türleri ile ilgili ulusal-uluslararası mevzuat. *Su Ürünleri Dergisi / Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, (1), 39-63.
- Bahadır, M. (2012). Eber ve Akşehir Gölleri'nin bütünleşik kıyı alanları yönetimi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 10(1), 63-89.
- Balbo, A. L., Martinez-Fernández, J., Esteve-Selma, M. A. (2017). Mediterranean wetlands: Archaeology, ecology, and sustainability. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Water*, 4(6), e1238.
- Bayrak, G. (2019). *Devlet Su İşleri su ürünleri istasyonlarının balık üretimi ve balıklandırma faaliyetlerinin araştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Beşinci kuşak artık başka illerden getirip kavuruyor. (2014). <https://www.sondakika.com/guncel/haber-besinci-kusak-artik-baska-illerden-getirip-5674682/>

- Beyşehir Gölünde otlanmaya çare: Çin Sazanı. (2014). <https://bianet.org/haber/beysehir-golunde-otlanmaya-care-cin-sazani-6538>
- Bildirici, M. (1994). *Tarihi su yapıları: Konya, Karaman, Niğde, Aksaray, Yalvaç, Side, Mut, Silifke*. T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü.
- Biricik, A. S. (1982). *Beyşehir Gölü Havzası'nın strüktürel ve jeomorfolojik etüdü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü.
- Bozyiğit, R. (2010). Mavi Boğaz (Konya) ve çevresinin jeomorfolojik özellikleri. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 231-250.
- Bozyiğit, S. (2005). *Seydişehir İlçesi'nin beşeri ve ekonomik coğrafyası*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Broughton, T. R. S. (1933). Some notes on the war with the homonadeis. *American Journal of Philology*, 54(2), 133-144.
- Butzer, K. W. (1994). *Toward a Cultural Curriculum for the Future: A First Approximation, In Re-Reading Cultural Geography*. K. E. Foot vd. (Ed), The University of Texas Press.
- Can, Ö. & Taş, B. (2012). Ramsar alanı içinde yer alan Cernek Gölü ve sulak Alanının (Kizilirmak Deltası, Samsun) ekolojik ve sosyo-ekonomik önemi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 5(2), 1-11.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Eğiten kitap.
- Çalışkan, V. (2003). Amik Ovası ve Amik Gölü: Bir sulak alanı kurutma deneyiminin günümüze ulaşan etkileri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (41), 97-125.
- Çolak, A. H. (2001). *Ormanda doğa koruma (kavramlar- prensipler- stratejiler önlemler)*. Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Değerli, A. (2014). Osmanlı Dönemi'nde Suğla Gölü'nü ıslah çalışmaları ve Suğla Mukataası. *Journal of History School*, (18), 319-336.
- Demircan, S. (2000). Tarih boyunca sulak alanlar. *Türkiye'de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (108-118. ss.) Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Deneri, A. H. (2020). *Karstik kaynakların ani boşalım ölçümleri ile kaynak sularının değerlendirilmesi; Susuz kaynakları, Seydişehir (Konya), Türkiye* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, U. (1997). *Suğla Ovası ve çevresinin fiziki coğrafyası*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem, O. (1995). *Türkiye'nin kuş cennetleri*. Çevre Bakanlığı Yayınları.
- Ergun, Z. (2020). *Suğla Gölü (Seydişehir, Konya) çökellerinin sedimantolojik ve palinolojik incelemesi; göller bölgesi kuvaterner paleocoğrafyasının gelişimi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Evered, K. T. (2012). Political ecologies of Turkey's wetlands and Lake Burdur: The case of Demirel and the duck. *The Arap World Geographer*, 15(1), 45-71.
- Girgin, M. (2000). Marmara Gölü. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (3), 77-103.

- Gül, S. (2020). Kızılırmak Deltası’nda yazılmamış kanunlar: Bir sulak alanın korunmasında geleneksel ekolojik bilginin rolü. *International Journal of Geography and Geography Education*, (42), 303-327.
- Güldalı, N. (1981). Suğla Ovası’nın karst hidrolojisi ve Suğla Gölü sorunu. *Jeomorfoloji Dergisi*, (10), 33-57.
- Gülle, İ. & Küçük, F. (2016). Isparta ili iç su balıkları faunası ve ekolojik durumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 12(2), 149-157.
- Gülle, İ., Küçük, F., Güçlü, S. S. (2022). Dünden Bugüne Beyşehir Gölü (Isparta-Konya, Türkiye) Balıkçılığı ve Durum Analizi. *Acta Aquatica Turcica*, 18(4), 436-450.
- Güney, E. (1992). İnsanın neden olduğu ekosistem değişiklikleri. *İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, (9), 329-335.
- Güney, E. (1995). Türkiye’de sulak alanların çevre sorunları. *Türk Coğrafya Dergisi*, (30), 41-52.
- Gürer, İ. & Yıldız, E. (2008). Türkiye’nin sulak alan politikalarına genel bir bakış: Sultansazlığı Sulak Alanı örneği. *TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (335-345. ss.), TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası.
- Hasbek, M. & Arı, Y. (2018). “Bizim gölümüzü bize vermeyecekler”: Karamık Gölü’nün (Afyonkarahisar) Kültürel ve politik ekolojisi. *Eastern Geographical Review/Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(40), 37-60.
- Hasbek, M. (2018). *Karamık Gölü’nün (Afyonkarahisar) kültürel ve politik ekolojisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Horwitz, P. (2022). Wetlands as social ecological systems, and relationality in the policy domain. *Marine and Freshwater Research*.
- Johnston, M. P. (2014). Secondary data analysis: A method of which the time has come. *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries*, 3(3), 619-626.
- Karadeniz, N. (1995). *Sultansazlığı örneğinde ıslak alanların çevre koruma açısından önemi üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, İ. (2014). Nitel araştırma yöntemleri. Y. Arı, İ. Kaya (Ed.) *Coğrafya Araştırma Yöntemleri* içinde (267-301 ss.), Balıkesir Coğrafyacılar Derneği Yayınları.
- Kırpık, M. A. (2018). Aygır, Çıldır ve Aktaş Göllerinde tespit edilen ekzotik ve istilacı türler. *Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 65-68.
- Kiviat, E. (2014). Adaptation of human cultures to wetland environments. *2nd International Conference “Water Resources and Wetlands” Conference Proceedings* içinde (404-415. ss.).
- Korkmaz, H. & Gürbüz, M. (2008). Amik Gölü’nün kültürel ekolojisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (17), 1-26.
- Korukoğlu, A., Gündüz, Ş., Güneşli, A. (2017). Evaluation of opinions related to endangered Neolopolis Wetland in North Cyprus. *Eurasia Journal of Mathematics Science and Technology Education*, 13(6), 2215-2233.
- Mellaart, J. (1962). Excavations at Çatal Hüyük: First preliminary report, 1961. *Anatolian Studies*, 41-65.

- Mills, K., Jones, M. D., Hunt, L. H., Saulnier-Talbot, É., Elias, D., Nankabirwa, A., Lejju, J. B., Gell, P. A. (2023). Cultural landscapes: Human impacts on wetlands. *Ramsar Wetlands içinde* (237-258. ss.), Elsevier.
- Morris, S. P. (2014). Dairy queen: Churns and milk products in the Aegean Bronze Age. *Opuscula*, (7), 205-222.
- Muşmal, H. (2008). XX. yüzyılın başlarında Beyşehir Gölü ve 1910-1911 yılları büyük taşkın hadiseleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (23), 219-262.
- Muşmal, H. (2015). Konya Ovası Sulama Projesi fikrinin ortaya çıkışı ve projeye ilgili ilk çalışmalar. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 33(1), 11-28.
- Önder, M. (2000). Dördüncü Murat Konya'da. A. Aköz, B. Ürekli, R. Özcan (Ed), *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi içinde* (120-121. ss.), Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Polat, N., Zengin, M., Gümüş, A. (2011). İstilacı balık türleri ve hayat stratejileri. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 2(2), 63-86.
- Pyke, M. L., Toussaint, S., Close, P. G., Dobbs, R. J., Davey, I., George, K. J., Oades, D., Sibosado, D., McCarthy, P., Tigan, C., Angus (Jnr), B., Riley, E., Cox, D., Cox, Z., Smith, B., Cox, P., Wiggan, A., Clifton, J. (2018). Wetlands need people. *Ecology and Society*, 23(3), 43.
- Ramsay, W. M. (1960). *Anadolu'nun tarihi coğrafyası*. (Çev: M. Pektas), Milli Eğitim Basımevi.
- Ramsey, M. N. (2023). Ecological-cultural inheritance in the wetlands: The non-linear transition to plant food production in the southern Levant. *Vegetation History and Archaeobotany*, 32(5), 435-452.
- Sönmez, M. E. & Somuncu, M. (2016). Sultansazlığı'nın alansal değişiminin sürdürülebilirlik değerlendirilmesi. *Türk Coğrafya Dergisi*, (66), 1-10.
- Strabon. (2005). *Geographica*. (Çev: A. Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Sukamolson, S. (2007). Fundamentals of quantitative research. *Language Institute Chulalongkorn University*, 1(3), 1-20.
- Sulak alanlar kuruyor. (2024). <https://dogadernegi.org/dsg16/>
- Sularımızdaki yeni tehlike: İsrail sazani. (2014). <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/sularimizdaki-yeni-tehlike-israil-sazani-25565772>
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya, coğrafyası, tarih ve arkeolojisi*. (Çev: A. Suat), Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları.
- Turgut. (1938). Suğlalara dair. *Konya*, 2(18-19), 1098-1100.
- Uzun, A. (2007). Gediz Deltası'nda yaşanan koruma-kullanma çatışması. *ÇESKO 2007 Kongre Kitabı içinde* (39-47. ss.).
- Uzun, N. (2008). *Afyonkarahisar İli çevre durum raporu*. T.C. Afyonkarahisar Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Yayınları.
- Ünal, M. & Canlı, M. (2019). Sulak alanların yok edilmesinin etkileri ve amik gölü örneği. *Doğanın Sesi*, (4), 49-66.
- Yarar, M. & Magnin, G. (1997). *Türkiye'nin önemli kuş alanları*. Doğal Hayatı Koruma Derneği Yayınları.

Yazıcı, H. & Şahin, İ. F. (1999). Demir yurt (Tödürge-Sivas) sulak alanı ve yakın çevresinde coğrafi gözlemler. *Türk Coğrafya Dergisi*, (34), 19-30.

Zafer, T. B. (1991). *Türkiye'de doğa koruma alanları ve doğal sitlerin belirleme ve sınıflandırılmasında kullanılacak kriterlerin saptanması amacıyla İzmir/ Kemalpaşa örneklemesine dayalı yöntem araştırması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Raporlar

Seydişehir Suğla Su Ürünleri Kooperatifi. (2023). Alınan ve İşlenen Balık Miktarları Raporu.

T.C. Konya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2021). Konya ve ilçeleri tabii varlıklar, Tarım ve Hayvancılık Raporu.

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı. (2012). Önemli sulak alanlarımız ve korunan sulak alanlar listesi.

T.C. Seydişehir İlçe Tarım Müdürlüğü. (2020). Seydişehir ilçe raporu.

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2014). Kuru Kafa Mehmed Efendi'nin projeleri.

EXTENDED ABSTRACT

Wetlands have been attractive areas throughout history. This situation continued until the malaria epidemics intensified in the 1900s. From that time until the 1980s, efforts were made to drain wetlands. Research on wetlands underwent a transformation in 2000. Prior to 2000, studies in our country focused on the drainage of wetlands, the reasons for it, and raising awareness about these areas. Suğla Lake has experienced similar problems as other wetlands throughout history. Despite being of national importance due to the values it provides to the ecosystem and the surrounding inhabitants, the lake does not have any protection status (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2012). This has led to Suğla Lake and the local lifestyles in the surrounding area being exposed to certain threats. This study aims to understand the interventions the lake has been subjected to, the problems caused by these interventions, and possible solutions from a cultural ecology perspective. To systematically and comprehensively understand the transformation of Suğla Lake and how the local inhabitants have been affected, the following questions were addressed: “What interventions have been made to the lake?”, “How do people interact with the lake in their daily routines?”, “How have local lifestyles been shaped in the area?”, “How have local lifestyles and culture been affected by the transformation of the wetland?”

Cultural ecology emerges as a research perspective that helps us holistically and deeply understand the reciprocal relationship and interaction between humans and their surrounding environment. This approach has been recognized in the literature as providing a suitable framework for wetland studies (Ari & Derinöz, 2011; Hasbek & Ari, 2019). This study was conducted by following the processes of data collection and analysis within a mixed research method framework. Both qualitative and quantitative research methods were employed, with varying degrees of intensity. Among the quantitative research methods, historical and descriptive models were used. Data collected during the fieldwork phase of the research were occasionally interpreted by combining secondary data analysis, a non-experimental model of quantitative research, with descriptive analysis. In this study, ethnography was utilized among qualitative research methods for data collection and analysis processes. This method was chosen to understand the history of Suğla Lake, and to uncover cultural ties and adaptation with the local inhabitants. Accordingly, field studies were conducted in the settlements around the lake-Gökhüyük, Gölyüzü, Susuz, and Yalhöyük-selected as purposive samples. Information was obtained by interviewing the residents

Suğla Lake has experienced numerous flooding events from ancient times to the present. Over time, with the intensification of malaria epidemics around the lake, interventions in the lake increased. As a result, the lake gradually lost its natural state, and its ecosystem characteristics deteriorated. The lake has been extensively used by people for agriculture, livestock, and fishing activities. However, these human-induced changes negatively impacted the interaction between the lake and the local population, and the decisions made regarding the area further reinforced these negative effects.

Suğla Lake has reached its current state primarily due to the influence of the entities managing the wetland, with local communities playing a secondary role. In addition to the shaping effects of decision-makers such as nature conservation organizations, water management authorities, conservation and use directives, economic activities, and government policies on ecological systems, cultural ecological factors like agriculture, livestock, and fishing by local inhabitants have also been influential. Neglecting any of these factors would prevent an understanding of the transformation of Suğla Lake’s wetland, the reasons behind the transformation, and the elements affected by it, thereby losing the holistic perspective necessary for studying wetlands.

Over time, Suğla Lake has completely lost its natural state, and its ecosystem has been transformed. The changing ecosystem has affected the livelihoods, settlement patterns, and cultures of the people living in cultural connection with the wetland. The people dependent on the wetland have tried to adapt to the changing conditions but have never been able to return to the natural state of the lake. During this process, the local population has been excluded from decisions made about the lake, held responsible for all the negative impacts on the wetland, and their use of the wetland has been restricted or even frequently completely blocked, with their economic activities largely confined to the set frameworks.